

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Cluverii[i] Sicilia Antiqua

Clüver, Philipp

Lvgdvni Batavorvm, 1619

Capvt I. Lilybaeum promontorium & opidum cum portu. Lilybe puteus.
Sibyllae Cumanae sepulcrum. Deprana opidum cum portu; qui &
Erycinorum portus. Columbaria insula. Eryx mons & opidum. Templum ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-14145

211
231

PHILIPPI CLVVERI
SICILIAE ANTIQVAE
LIBER SECVNDVS.

Quo primùm septemtrionale insulæ litus, dein mediterranea eius, ac tandem insulæ adjacentes describuntur.

* *
*

CAPVT PRIMVM.

Lilybæum, promontorium & opidum cum portu. Lilybe puteus. Sibylla Cumana sepulcrum. Drepana opidum cum portu; qui & Erycinorum portus. Columnaria insula. Eryx, mons & opidum. Templum Veneris Erycina. Longuri sinus. Aegithallus, promontorium & castellum; quod postea Acellus. Motya urbs.

RIENTALI meridionalique insulæ lateribus hætenus descriptis, restat nunc, uti septemtrionale quoque dicatur. Inde mediterranea eius obeunda. Tandem, universâ insulâ expositâ, minores ei circumjacentes insulæ pari commentatione illustrandæ erunt.

Initium igitur septemtrionalis lateris ab hac parte facit τὸ Λιλυθαίων ἀκρον ἢ πόλις, id est; LILYBÆVM promontorium & opidum. Promontorium vulgo etiam nunc incolis, decurtato antiquo vocabulo, *Capo di Boéo* dicitur. Quinam veteres auctores eius meminerint, superioris voluminis cap. II, III, & IIII intellectum est. Ex iis Virgilius poëta, Aeneid. lib. III, ita Aencam facit loquentem:

LILYBÆVM, promontorium & opidum.

10 *Teque datis linquo ventis palmosa Selinus;
Et vada dura lego saxis Lilybeia cæcis.*

Scilicet, quia ipsa ἀκρον, id est *extremitas*, sive extremus Lilybæi excursus, planus atque depressus, ad III millia passuum sub undis protenditur, trium circiter cubitorum altitudine rectus. Impropiè itaque, ut superioris libri cap. IIII dictum, Latini τὸ ἀκρον hanc suâ lingvâ vocarunt *promontorium*. unde error Prisciano, sive Rhemnio Fannio, Dionysii Περικλήτῃ interpreti, natus est iste:

*Procurrrens Pachyno longè, clausurisque Pelori;
Exterrensque rateis Lilybæi cantibus aspris.
Eminet ad Zephyrum Lilybe.*

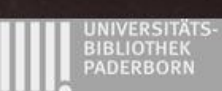
20 Nisi fortè *eminere* heic dictum voluerit, pro *excurre*. Opidum memoratur Polybio, Ciceroni, A. Hircio, Livio, Diodoro, Straboni, Plinio, Frontino, Ptolemæo, Solino, Itinerariis, Stephano, Eustathio, Zonaræ, & aliis. Apud Ptolemæum ita legitur in vulgatis exemplaribus: Λιλυθαίων πόλις καὶ ἀκρον. id est: *Lilybæorum opidum & promontorium*. Omnino scribendum ego censeo, Λιλυθαίων, ut omnes reliqui auctores: id est; *Lilybæum opidum & promontorium*. Stephani epitomator: Λιλυθαίων, ἢ πρὸς δύσιν ἀκρον τῆς Σικελίας. ἐστὶ ἢ πόλις. Id est: *Lilybæum, promontorium Siciliae, ad occasum Solis spectans. est & opidum eodem nomine*. Cicero, in Divinatione in Q. Cæciliū: *Si literas Græcas Athenis, non Lilybæi didicisses*. Et in Verrem lib. II: *Quantum ab negotiatoribus, qui Syracusis, qui Agrigenti, qui Panormi, qui Lilybæi negotiantur, esset coactum*. Strabo, lib. VI: 30 *Τὸν ἢ λοιπῶν τῆς Σικελίας ἀκρον, ἢ μὲν ἀπὸ τῆς Παχυνο πρὸς τὸ Λιλυθαίων δημοσίου ἐκπέλειται πλείως, ἢ γὰρ ἡνὶ σάκεσσιν τῶν δεχταίων κατωικίων. Ἀκρόγας ἢ τὸ Λιλυθαίων εἰς συμμίθει. Hoc est: De reliquis Siciliae lateribus id, quod à Pachyno ad Lilybæum protenditur, prorsus desertum est. vestigia tantum antiquorum opidorum quedam restant. Agrigentum tamen atq. Lilybæum supersunt. Hodie in ruinis eius exstructa exstat urbs inter primas Siciliae celebris;*

V z vulgò

portum denuo obstruxit; ut ab antecessoribus eius factum. sed mare rursus omnia disiecit. Mox: Carthaginienses comenatum, Romanis interceptum, Drepanum absportarunt. ac de reliquo commentu, quantum usui sibi futurum erat, è Drepanitano agro accepto, Lilybeum abire: omnique bonorum genere obsessos cumulavere. Venit & Carthalo Carthagine, cum xxx navibus longis, & totidem frumentariis. Falsum igitur est, quod Aretius in sua Sicilia Chorographia tradit, eam portus obstructionem, quæ hodiè que conspicitur, ab Romanis cum Carthaginiensibus belligerantibus factam esse. Captâ demum urbe quod vult Fazellus eosdem obstruxisse Romanos, id planè nihil rationis sanæ in sese habet: quum & pacis & belli tempore non minorem ipsis, quàm antea Carthaginiensibus obsessis, præbiturus esset usum. neque enim captam urbem statim deseruerunt Romani. Verùm longè post, quàm omni Sicilia pulsâ fuere Pœni, onerarias compluribus in eodem portu navis habuisse I. Cæsarem, testatur loco supra scripto Hircius. nulla igitur etiam dum facta eius fuit obturatio, quæ hodiè conspicitur.

Urbs ipsa quando & à quibus fuerit condita, ostendit Diodorus lib. xxxii. sic enim est in Eclogis legationum eius libri: Ο δὲ Πύρρος πύσης τῆς Καρχηδόνι ἐπισηρῆσαι δυνάμειος καὶ κέρει ἐξέρετο, πάλω δὲ Λιλυθαίαις. αὐτῆ γὰρ ἡ πόλις ὑπὸ Καρχηδονίων ἐκτίθη, καὶ πάλω αἰλώσθη τῶν Καρχηδονίων μετῆς ὑπὸ Διονυσίου τῶν Πυρρῶν. τὸς γὰρ ἐκ τούτης ὑπαλειφθῆσαι ἀθροισαίτες, κατὰ φύσιν εἰς τὴν Λιλυθαίων. Hoc est: Pyrrhus omnem Carthaginiensium ditionem sua potestatis & arbitrii fecit; præter Lilybeum, hoc namque opidum à Carthaginiensibus fuit conditum, postquam Dionysius tyrannus Motyam Carthaginiensium expugnauerat. congregatos quidpe, quos ex illâ reliquos fecerat excidium, Lilybei collocaverant. Motyam Dionysium obsedisse atque expugnasse anno quarto Olympiadis xcy, Lysiade Athenis summum gerente magistratum, auctor est ipse Diodorus lib. xiiii; id est, anno ante natum Iesum Christum cccxcvii. eodem anno Lilybeum opidum conditum fuerit, nec ne, incertum est. At idem auctor cum semet ipso minimè convenit. quidpe jam antea, lib. xi, in rebus gestis anni tertii Olympiadis lxxxvi ita scribit: Εἰς τὴν ἀρχοῦν τῶν Ἀθηνῶν Ἀριστῶν, καὶ τῶν Σικελίας διγεγραμῶς ἔ. Λιλυθαίαις ἐπέση πόλις τῶν Πυρρῶν καὶ πάλω αἰλώσθη τῶν Καρχηδονίων μετῆς ὑπὸ Διονυσίου τῶν Πυρρῶν. Id est: Athenis summum gerente magistratum Arislone, in Sicilia bellum inter Aegestanos & Lilybatanos exortum est super agro ad Μαζαράν flumen sito. Anus hic fuit ante natum Christum ccccliiii. De munitione ac magnitudine urbis ita tradit auctor de Viris illustribus: Atilius Calatinus, dux Romanorum adversus Carthaginiensibus missus, ex maximis & munitissimis civitatibus, Enna, Drepano, & Lilybeo hostilia præsidia dejecit: Panormum recepit. De tantâ eius magnitudine merito dubitaverim; quando nec Enna nec Drepanum ex maximis insulæ urbibus fuere. Munitissimam tamen existisse, etiam Diodorus tradidit in lib. xxxvi; ut habent Eclogæ legationum his verbis: Περὶ δὲ τῶν Ἀγεστανῶν καὶ Λιλυθαίων χωρῶν, ἐν ἧ τῶν ἀδελφῶν τῶν Πυρρῶν χωρῶν, ἐκείνη πρὸς ἀπὸ τῶν πλεῖστων οἰκετῶν, γίνεται ἡ τῶν ἀδελφῶν Ἀθηνῶν. * * * Τέλος ἀθροισαίτες ὑπὸ τῶν μετῆς, ἐπὶ λήθησιν πόλις ἀποβήθησιν τῶν Λιλυθαίων πολιουμένων. * * * Σικελίασιν δὲ αὐτῶν τῶν πόλεως αἰσώρησιν, κατὰ πλοῦσιν ἕως, ἐν ναυοὶ καμίζοντες ὀπιλέτες μαυρεαίτες. εἰ δὲ τῶν βοήθειαν ἦσαν ἀπεκαλεῖσθαι τοῖς Λιλυθαίοις. Hoc est: In Aegestanorum & Lilybatanorum finitimorumq. agris turbam servorum contagio defectionis invaserat. quorum princeps & ductor exstitit Atheno. Paulo post: Tandem, coactis plusquam decem militibus, Lilybeum, urbem inexpugnabilem obsidere audent. Mox: Simul ac verò regressum ab urbe instituit: naves quadam, delicias Maurorum cohorteis advehentes, adpulerunt. suppetia scilicet erant, Lilybatanis missa. Hinc decennalis illa obsidio. Exdem Eclogæ ex lib. xxxiii: Εἰς ὅσπιν ἀρχὴν ἐπὶ πολέμουσιν οἱ Πυρρῶν Καρχηδόνιος, Λιλυθαίων ἡ δεκαετῆ χρόνον πολιουκίωσιν, πρὸς ἀλλήλους διελέθησαν. Id est: Bello Romanorum cum Carthaginiensibus per xxxiii annos continuato, & Lilybeo decennium obsesso, pax inter eos facta est. Anno verò ante Christum natum lmi, urbis Romæ iclxxxiiii, Cn. Pompeio & M. Licinio Crasso Coss. ita de eâ urbe

in Verrinâ v. loquutus est Cicero: Testes publica tabula: testis splendidissima civitas Lilybetana: testis honestissimus maximusq. conventus civium Romanorum. Posterioribus etiam temporibus floruisse, adparet ex Tabulâ itinerariâ; ubi primariæ urbis signum vocabulo eius adpositum est. Ipsum vocabulum Λιλυθαίων quod attinet, quamvis plerique exscriptores in antepenultimâ syllabâ accentum ponant, nullum tamen dubium esse potest, quin id derivativum sit ab aliâ quadam voce primitivâ. hæc igitur erit investiganda. Diodorus lib. xiiii: Ο δὲ Ἀνίβας, ἐκβιβάσας τὴν δυνάμιν, κατὰς ἑσπερόπεδον, δὲ ἀπὸ τῶν Φρέατος, ὃ καὶ ἐκείνης μὲν τῶν καμίζοντες ἀνεμάσθη Λιλυθαίων, καὶ δὲ ταῦτα

ταύτη πολλοῖς ἔπειτα ἀπὸ κλιθεῖσης πόλεως, αἶπιον ἐδηρήθη τῇ πόλει τῆς ἑπτανυμίας. Id est: Anibal, expositis in terram copius, castra locat; exorsus à puteo, cui illà tempestate Lilybaeo nomen erat: sed multis post annis opido juxtà condito nominis causam prabuit. Unde igitur promontorio nomen, & quando primùm impositum? ante, an post opidi constructionem? Apud Virgilium, dicto Aeneid. lib. III, sic Aeneas loquitur:

Et vada dura lego saxis Lilybeia cecis.

Sed huic poetæ nulla tuta fides. sic enim & Megara & Gelam & Acragantem ac Selinuntem, multis sæculis post Troianum bellum conditas urbis eiusdem Aeneæ narrationi adfinxit. Apud Dionysium Περιγηήτιω in Sicilia descriptione hi leguntur versus:

Ἄνεα δὲ οἱ Πάχυος π, Πελωγίς π, Λιλύβη π.

Ἄλλ' ἤτοι Λιλύβη μὲν ὄπι ριπιδω ζεφύροιο

Εἰσανέχθη. Id est:

Promontoria ei sunt, Pachynus, Pelorus, Lilybe.

Sed enim Lilybe ad flatum zephyri

Prominet.

LILYBE
puteus.

Hoc fanè vocabulum Λιλύβη LILYBE, five, si Romano ori accommodare velis, LILYBA, haud dubiè primitivum illud est putei nomen: unde postea & promontorium & opidum adpellatum est derivativo vocabulo Λιλυβαίων, LILYBAEVM. Hoc vocabulum in Ionicam dialectum resolutum, erat Λιλυβήιον. unde illud Virgillii, *Vada* 20
Lilybeia. Sic & Oppianus, *κωνηγεληκῶν* lib. I; de equis loquens:

Ὀκυτότατοι Σικελιοί, Λιλυβήϊοι οἱ π νέμονται.

Velocissimi sunt Siculi: qui Lilybeium depascuntur.

Item Apollonius, *Ἀργοναυτικῶν* lib. IIII:

Ἄλλα μιν οἰκτεῖρα σου θεὰ Ἐρυκὸς μεδέουσι

Κύπρις, ἔτ' ἐν δίναις ἀπερθεύματα, καὶ ῥ' ἐπίωσι

Πρόφρων ἀντομῆν Λιλυβήϊδα ναυίδου ἀκρῶν.

Hoc est:

Sed illum miserata dea, Erycis regina,

Cypris in vorticibus avertit natantem; servavitq.

Benevola occurrens, ut Lilybeium inhabitaret promontorium.

Ex hoc postmodum Atticâ contractione factum Λιλυβήον. Orpheus in Argonauticis:

Ἀντὸρ ἐπεὶ Λιλυβήον ἐπέσχομεν ἠχέτα πορθμῶν.

At ubi Lilybeium adpulimus sonans fretum.

Atque hæc antiquissima est Lilybæi promontorii mentio. vixit quidpe hic Orpheus Crotoniensis circa Olympiaden LV; Pisistrato Athenis tyrannidem obtinente; ut auctor est Svidas: id est, circa annum ante natum Iesum 101. Puteus autem Lilybe hodièque in extremo promontorii in templo, ut creditur, antiquo, divo Ioanni Baptistæ nunc consecrato, visitur. Cæterum *opidani* à Lilybæo dicebantur Græcis Λιλυβαῖοι καὶ Λιλυβαῖται, teste Stephano; id est, *Lilybæi* & *Lilybæta*. quorum hoc Ec- 40
logæ habent legationum ex supra dicto Diodori lib. xxxv1; illud ipse Diodorus, præscripto lib. x1. quamquàm illic diphthongum *ai* in duas syllabas *ai* resoluta est ab editoribus eius auctoris. Diphthongum fuisse olim, vel ex eo patet, quòd inde Latini idem vocabulum suâ lingvâ dixere LILYBAETANI; diphthongo Græcâ *ai* in Latinam *e* conversâ: ut Cicero frequenter habet in Verrinis; & lapidis antiqua inscriptio, quem Aretius in suâ Sicilia Chorographiâ & Gruterus in opere inscriptionum antiquarum è Scaligeri Verderiique schedis, citant. unde postea ab ex-
scriptoribus, quibus Ciceronis opus transcribendum dictitatum à prælectore fuit, factum est *Lilybetani*; & apud Solinum *Lilybitani*. Nummos tamen duos refert Goltzius cum inscriptione ΛΙΑΥΒΑΙΤΑΝ, Doricâ dialecto, pro Λιλυβαίων. 50
unde rectè feceris Romano ore LILYBAEITANI. Apud Solinum, cap. xi, ita scriptum est: *Lilybitano* [scilicet promontorio] *Lilybaeum opidum decus est, Sibylla*
Sibyllæ sepulcro. SIBYLLAE huius CVMANAE SEPVLCRM etiam Isidorus me-
morat, Origin. lib. viii, cap. viii. *Dicta autem, inquit, Cumana è civitate Cumis, que est in Campania. cuius sepulcrum in Sicilia adhuc manet.* Sed à Lilybæo antequàm
ultrâ procedamus, rem huc planè incredibilem, nisi à pluribus simul narrata foret aucto-
ribus, adscribere libet. Strabo lib. vi: Ἐστὶ δὲ καὶ ὁπὸ Λιλυβαίων τελέχρον διαρμῆ
Ἰππ

SIBYLLAE
Cumane se-
pulcrum.

Ἰπὶ Λιλυβῶν χίλιοι καὶ πεντακισσοὶ παρὲς Καρχηδόνα· καθ' ὃ δὴ λέγεται ἕως τῶν ἑξυδροκέντων δ' ἄπο Ἰνός σκοπῆς ἀπαγγέλλειν τὸν Δριθμόν τῶν αἰαζομένων ἐκ Καρχηδόνος σταφῶν τῆς ἐν Λιλυβαίῳ. Id est: Brevissimus à Lilybæo in Africam trajetus ad Carthaginem est **CICID** stadiorum. tantoque intervallo dicitur quidam, acie oculorum insigni praeclusus, è speculâ quadam numerum navium Carthagine solventium observasse, ac Lilybatanis nunciasse. Aelianus, lib. xi, cap. xiiii: Ἀτὰρ Φασὶ Σικελιώτων οἷον βλεπὸν ἔξω ἡμέων ἐν Σικελίᾳ, ὡς πρὸ τὴν ἐκ τῆς Λιλυβαίης εἰς Καρχηδόνα τείνεται τὸν ὀφθαλμόν, μηδὲν τὰς ὄψεις σφαιλλεῖσθαι, καὶ δ' ἀποδείξειν λέγασθαι τὸν Δριθμόν τῶν νεῶν τῶν αἰαζομένων ἐκ Καρχηδόνος, καὶ οὕτως εἰσέσσοιτο ἑδεμίων. Hoc est: Hominem quemdam Siculum aiunt ad eò perspicacè exactoque visu in Sicilia fuisse, uti, è Lilybæo usque ad Carthaginem intentis oculis, nihil falleretur: & numerum navium, quæ Carthagine solvebant, indicaret; neque vel in unâ falleretur. Valer. Maximus, lib. i, cap. viii: Ne illius quidem parva admirationis oculi, quem constat tam certâ acie luminum usum esse, ut à Lilybæo, portu Carthaginiensium egredientes classem antueretur. Plinius, lib. vii, cap. xxi: In nuce inclusam Iliada, Homeri carmen, in membranâ scriptum, tradidit Cicero. Idem: fuisse, qui pervideret cxxxv millia passuum. Huic nomen & M. Varro reddidit, Strabonem vocatum. solitum autem Punico bello, à Lilybæo Sicilia promontorio, exeunte classe Carthaginis portu, etiam numerum navium dicere. Solinus, cap. vi: Visu plurimum potuit Strabo nomine: quem perspexisse per centum xxxv millia passuum, Varro significat. solitumque, à Carthagine exeunte classe Punicâ, numerum navium manifestissimè è Lilybatanâ speculâ denotare. Ipse Varro an cxxxv tradiderit millia, equidem nescio. è Plinio tamen, ut ferè omnia reliqua, desumpsisse ista Solinum, in manifesto est. At à Lilybæo ad Africæ promontorium, quod Mercurii cognominatur, vulgò nunc *Capo Buono* dictum, Plinius cum epitomatore suo Martiano Capellâ, ut superioris voluminis cap. iiii notavimus, ponit millia **CLXXX**: totidemque circiter refert tabula Ptolemæi. sed re verâ sunt haud amplius c. Strabo, ut dicto loco libri vi, ita & lib. ii, πρὸς τὴν Καρχηδόνα χίλιον καὶ πεντακισσίων σταδίων τριθμόν, id est, ad Carthaginem à Sicilia fretum **CICID** stadiorum facit. Error igitur hinc Plinio Ptolemæoque natus, quòd priores illi auctores, ex quorum monumentis isti geographica sua composuere, trajetum brevissimum à Lilybæo ad Carthaginem usque censuerint; ipsi verò id de proximo Mercurii promontorio intellexerunt. Stadia autem **CICID** quum conficiant millia **CLXXXVI** & passus **IC**; facile ego crediderim, Varronem quoque scripsisse **CLXXXV**. ex quo numero postmodum nota **L** interit. Caterum hodièque incolæ huius opidi adfirmant, è loco edito, cui vulgare vocabulum est *Cadidi*, haud longè extra urbem sito, cælo sereno prædictum Africæ promontorium conspici. Sed hoc intervallum c dumtaxat est millium; Carthaginisque locus **LXXXV** circiter millia inde ultrâ situs est.

Porro à Lilybæo proximum opidum cum portu fuit τὸ Δρέπανον, **DREPANVM**; seu **DREPANA**, plurali numero τὰ Δρέπανα, **DREPANA**; Polybio, Virgilio, Dionysio Halicarnassensi, Plinio, Ptolemæo, Itinerariis, Stephano, Isacio Tzerzæ, & aliis memoratum. Stephani epitomator: Δρέπανα, ἑδεμίων, πόλις Σικελίας. Id est: Drepana, neutro genere, opidum cum portu; qui & **40** opidum Sicilia. Plinius, lib. iii, cap. viii: Selinus opidum: Lilybæum ab eo promontorium; Drepana; mons Eryx. Polybius lib. i: Δια τὸ πρὸς τῆς ἀλλῆς Σικελίας Ἰπικρετὴν Ἐρυμίας, πρὸς τὴν Δρέπανον. Id est: Quòd omnem reliquam tenerent Romani Siciliam, præter Drepana. Eidem auctori, eodem libro postea, singulari numero: Ὁ δὲ Ἀντίβας ἐξέπλευσε μετὰ τῶν νεῶν εἰς τὸ Δρέπανον πρὸς Ἀτάρβαν, τὴν Καρχηδονίαν στρατηγόν. Διὰ γὰρ τὴν Δικημερίαν τῆς ὀπίω ἐπὶ τὸ κάλλος τῆς πρὸς τὸ Δρέπανον λιμνῆς, ἀπὸ μερῶν ἐπιέντο τὴν πρὸς τὸν οἰ Καρχηδόνιοι παρὲς τὴν Φυλακίαν αὐτῶν. Hoc est: Annibal cum classe Drepanum profectus est ad Atarbalem, Carthaginensium ducem. nam propter loci opportunitatem & portus Drepanitani præstantiam, plurimum semper studii adhibere Carthaginenses, ut id opidum custodirent. Hinc & Virgilius, Aeneid. lib. iii:

50 Et vada duro lego saxis Lilybeia cæcis.
Hinc Drepani me portus, & illetabilis ora,
Accipit. Heic pelagi tot tempestatibus actus,
Heu genitorem, omnis cura casusque levamen,
Amitto Anchisen.

Ad hæc ita Servius: Drepanum circum est, ante pedem montis Erycis, trans Lilybæum; dicta, vel propter curvaturam litoris, in quo sita est; vel, quòd Saturnus, post amputata virilia Cælo patri, illuc falcem projecit, quæ δρέπανος dicitur Græcè. quod veri simile putatur, propter

vicinitatem Erycis, consecrati Veneri; qua dicitur nata ex Caeli cruore & spumâ maris. Quidam Drepanum dictum volunt à falce Cereris; quam ibi, quem filiam suam Proserpinam quæveret, amisit. Cato pluraliter hæc Drepana dicit. Et item Pompon. Sabinus: Drepanum significat falcem. dictum Drepanum est à curvo situ, instar falcis. Non longe abest ab Eryce monte, trans Lilybeum. Alii volunt dictum ab eo, quòd Saturnus, amputatis paternis virilibus, illuc falcem projecerit, quæ drepanos dicitur. Lycophron, in Alexandrà:

Ἦξει δὲ ταύροις γομνάδας κακοζήτους
Πάλης κενίστερος, ὅν τι Κωλώϊος τεκνοῖ
Α' λενία, κρείσσου λογγύρου μυχῶν
Α' ρηγὸς Κρόνος πύδημα.

Hoc est:

Adibit deinde tauri gymnasticas inhospitas
Lucta palestras; quem Colótis genuit
Alentia, regina recessuum Longuri;
Falcis Saturnia saltum.

Ad quæ ita Tzetzes: Ἄρπη, ἢ Δρέπανον, ἢ Φαιακία Κέρκυρα, ἢ Σικελία λέγεσθαι ἢ μὲν Κέρκυρα, ἢ ἡ ἰσθμὸς κεκορυμμένον τὸ δρέπανον, μετ' ἃ ὁ Ζεὺς τὸν Κρόνον ἐξέπεμψε. ἢ τὸ δρέπανον, ἐπεὶ ἡ Δημήτηρ ἔλαβεν παρ' Ἡραϊδῆος, τὴν μὲν τῆς σάχνης. Δρέπανον δ' ἢ Σικελία, ἐπὶ ἧσιν ἦν τὸ δρέπανον, μετ' ἃ τ' οὐρανὸν ὁ Κρόνος ἐξέπεμψε. τὸ δ' δρέπανον παρὰ Σικελίᾳ (Ζανκλον καλεῖται). Id est: Harpe, sive Drepanum, [id est, falx,] cum Pheacia Corcyra, sive Sicilia dicitur. Corcyra; quod illic abscondita erat falx, qua Iupiter Saturnum exsecuit: aut falx, quam Ceres ab Vulcano accepit, ad secandas spicas. Drepanum autem dicebatur Sicilia, quia istuc erat falx, qua Calum exsecuit Saturnus. falx autem Siculis vocatur zancion. Nempe Messanæ antiquum nomen Zancle cum hoc Drepani opidi vocabulo confudit. tum imperitè etiam, ipsam insulam Siciliam Drepanon vocari, adseveravit: quum poëta inter alia occidentalia insulæ loca Drepanum quoque portum intellexerit. Verum enimverò & Corcyra, & Messana, & hoc nostrum opidum Drepanum, nomen ab curvaturâ, quæ falcis speciem refert, non ab ineptis istis maximeque ridiculis fabulis, acceperunt; quæ postea temporis adfectu sunt vocabulo. Porro Itineraria iter à Lilybæo ad Drepana sic referunt:

Antonini;

Tabulæ;

Lilybæo

Lilybæo

Drepanis XVIII.

Drepanis. XVIII.

Tot millia hodièque sunt inter Marsallam & opidum cui vulgare nunc vocabulum Trapani. quod ipsum ex nomine simul & ex intervallo cognoscitur esse antiqua illa Drepana. Situm autem est in peninsula; cuius latus meridionale insignem illum, Polybio Virgilioque memoratum, cingit PORTVM, maximarum etiam navium capacem. Ptolemæus hoc loco nudè vocem Δρέπανον refert: qua haud dubiè opidum intellexit. at fuisse jam antè, quàm opidum conderetur, in dictâ peninsulâ id nominis, haud obscurè cum ex prædicto Lycophronis poemate, tum ex Diodori colligitur lib. xxiii; ubi ita Eclogæ legationum habent: Α' μίλκας δὲ ὁ Καρχηδόνιος, τὸ Δρέπανον τήσους καὶ πῶλον καὶ σίσιον, μετόπισθε τῆς Ἐρυκίνης, καὶ τὸν Ἐρυκα κατὰ σκαπέ. Id est: Amilcar Carthaginiensis Drepanum communiq; opidumque in eo statuit: translatusque in id Erycinus, Erycem diruit. Factum hoc belli Punici primi anno primo; Ap. Claudio Caudice & M. Fulvio Flacco COSS. ut ex ipso patet reliquæ historia; ibidem contextu: id est, anno ante natum Iesum cclxiiii. Atque isthic equidem satis disertè ipse locus sive peninsula adpellatur τὸ Δρέπανον, DREPANVM, singulari numero. in sequenti verò post narratione opidum plurali numero vocatur τὰ Δρέπανα, in his verbis: Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι εἰπὶ τὰ Δρέπανα ἔλθόντες, καὶ πολιορκήσαντες, τὴν Καρχηδόνιον βουθῶντι, ἐξέπιαν. Hoc est: Romani adversus Drepana profecti, obsidionem tentarunt. at, quia suppetias ferebat Carthalo, re infectâ discesserunt. Et lib. xxiii: οἱ δὲ Κλαύδιος εἰς τὰ Δρέπανα παρὰ Καρχηδόνιον ἀπέλθε, πολιορκῶν αὐτὸν. * * * Καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν Ῥωμαίων εἰς τὴν Ἐρυκίνην εἰς Δρέπανα. καὶ τὸ λοιπὸν ἀγορεύς τῶν Ῥωμαίων ἐκ τῆς Δρέπανης λαβόντες, εἰς τὸ Λιλυβαῖον ἦλθον. Hoc est: Claudius Drepana adversus Carthaginiensē profectus est, uti cum iis dimicaret. Et mox postea: Commeatum Romanorum frumenti interceptum Drepana comportarunt. ac de reliquo commeatu, quantum usus sibi futurum erat, è Drepanitano agro accepto, Lilybæum abierunt. Sed antequàm opidum heic à dicto Amilcare conderetur, ipse PORTVS DREPANVS Erycinorum fuit: quorum opidum in proximo monte Eryce situm; de quo

mox

mox infra. unde etiam Ἐρυκίνων dicitur λιμὴν, id est, ERYCINORVM PORTVS, Diodoro lib. xv. ὁ δὲ Διονύσιος, inquit, ἦ τῶν τελευτῶν ἑκατὸν καὶ τετρακόντα τὰς δέξιας ἀπέστειλεν εἰς τὸν τῶν Ἐρυκίνων λιμῆνα. Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι ἀποδοξάζουσιν ὡς ἡγεμόνωντας, ἐπέπλοσαν τῆς ἑρμάσεως ἐν τῷ λιμῆνι τῶν Ἐρυκίνων. Id est: Dionysius cxxx classis suae triremis omnium optimas Erycinorum portum occupare iubet. At Carthaginenses opinione omnium citius cum c c navibus, probe instructis, classem in Erycinorum portu stationem habentem adgrediuntur. Et lib. xxiiii, ut referunt Eclogæ legationum, eundem portum Ἐμποριον vocavit τῶν Ἐρυκίνων, id est, EMPORIUM ERYCINORVM. Verba illic leguntur ista: Λυτῆπιος δὲ ὁ ὕπαιτος ναυσιμαχεῖς ἔκαστος καὶ πλοίοις καὶ πλοῖοις ψ, ὅμῃ χιλίοις, εἰς Σικελίαν ἐπλάσσε, καὶ εἰς τὸ Ἐρυκίνων ἔμποριον καθωρμίωθη. Hoc est: Lutatus confid longis navibus c c c, alijsq. navibus ac pontonibus 1000, quæ simul juncta efficiebant 100, in Siciliam transmissit, & ad Erycinorum emporium naveis adpulit. Hinc illud Virgilio, Aeneid. lib. iiii:

Et vada dura lego saxis Lilybeia cæcis
 Hinc Drepani me portus, & illatibilis ora
 Accipit. Heic, pelagi tot tempestatibus actus,
 (Heu!) genitorum, omnis cura casusque levamen,
 Amitto Anchisen.

Hæc Aeneas in urbe Carthagine apud Didonem narrat. unde discedens, quum Italianam classem peteret, tempestatibus ab instituto cursu ad eadem Siciliae litora abreptus est. Hinc ita poeta Aeneid. lib. v:

Consurgant venti, atque in nubem cogitur æer.
 Nec nos obniti contra nec tendere tantum
 Sufficimus. superat quoniam fortuna, sequamur:
 Quoque vocat, vertamus iter. nec litora longè
 Fida reor fraternæ Erycis, portusq. Sicanos.
 Tum pius Aeneas: * * *
 Fleete viam velis. an sit mihi gratior ulla,
 Quoque magis sessas optem dimittere naveis,
 Quam quæ Dardanium tellus mihi servat Aesteslem
 Et patris Anchisæ gremio complectitur ossa?
 Hac ubi dicta, petunt portus: * * *
 Et tandem leti nota advertuntur arena.
 At, procul excelso miratus vertice montis
 Adventum sociasque rateis, occurrit Aestesles.

Cæterum ipse Diodorus scripserit ne superiori loco, variato vocabuli & genere & numero, ἐκ τῆς Δρεπανίως, an verò non opidum, sed agrum circumjectum cui gentilitio vocabulo intellexerit, adhuc dubium est. Nummi quidem antiqui typus exstat in Goltzii Sicilia cum inscriptione ΔΡΕΠΑΝΩΝ. sed & hoc ipsum anceps est. nam licet pleraque Græcorum numismata opidanorum ferant nomina; tamen apud eundem Goltzium v. 111 reperiuntur cum titulo urbis Ἐρέας & in uno scriptum est urbis nomen Φυλία. Proinde minimè dubitandum fuerit, quin ille nummus Δρεπανίων, non opidanorum, sed opidi ferat nomen. Sed in eiusdem libri xxiiii Eclogis postea corrupto loco memoratur ἡ Καλῆνης Φρέλον Ἰπάλιον. quod ego mox infra docebo legendum esse ἡ Δρεπανίως Φρέλον Ἀγίθαλλον. id est: Drepani agri castellum Aegithallum. Cæterum Stephani epitomator gentilitium habet Δρεπανώτης, id est, si Latino ore formes, DREPANENSIS. at ipsis Latinis in usu fuit DREPANITANVS. Donatus, in Virgilio locum proximè scriptum commentans: Aeneas Drepanitano adplicat loco, quod acciderat fatorum ratione. Priscianus lib. ii: A Caralibus, Caralitanus; à Taurominio, Taurominitanus; à Cephalædio, Cephalæditanus; à Drepano, Drepanitanus. Cicero, in Verrem lib. iiii: Non tibi objicio, quod hominem dignissimum tuis moribus, Apponium, Niconis filium, Drepanitanum, omni argento optimè factò spoliasti ac depeculatus es. taceo. non enim putat ille sibi injuriam factam: propterea, quod homini jam perditò, & collum in laqueum inserenti, subdensi, quum pupillis Drepanitanis bona patria erepta cum illo partitus es. De ipsa urbe ita tradit auctor De viris illustribus: Atilius Calatinus, dux Romanorum adversus Carthaginenseis missus, ex maximis & munitissimis civitatibus, Ennà, Drepano, Lilybæo, hostilia præsidia deseruit. Suam ætatem, non qua hæc gesta sunt, respexisse videtur hic scriptor. nam Ennam inter maximas Siciliae umquam fuisse computatam civitates,

civitates, nusquam reperias. Drepanum verò quomodo intra sexennii spatium, (tot enim fuere anni à primi belli Punici anno primo ad istius A. Atilii Calatini consulatum) flagrante tum maxime in hisce insulae oris bello, in tantam magnitudinem excrescere potuit? Munitissimum tamen jam tum fuisse locum, dubitare haud licet, quando contra potentissimi hostis vim exstructus fuit ab Amilcare. . Posterioribus verò temporibus inter nobiliores totius insulae connumeratum fuisse urbeis, patet cum ex proximè perscriptis verbis, tum ex Tabulâ itinerariâ; ubi primariae urbis signo exhibetur.

COLUMBARIA insula.

Ceterum urbis extremae parti adjacet η Πελαϊα νήσος, id est, COLUMBARIA insula. Zonaras, tomo II: Οι δε ὕπατοι, μέγιστος μὲν Καικίδιον ἐπὶ τὸ Λιλυβαῖον ἔβη, Νυμέριος δὲ φάβιον τῷ Δρεπάνῳ προσήδρασε, καὶ Ἰππιόλαδον τῆ νησίδι τῆ Πελαϊαδί καλεσμένη, προκατήλαμψε καὶ Καρχηδονίων, στρατιώτας πέμψας νηΐδες, εἰ τὰς Φρερὰς κλείνας τις, πλὴν ἦσαν εἶλον. ὁ μαθὼν Ἀμίλκας, εὐθεν τις Δραβειβηθόνιν ἐπέθετο· οἱς σὺν ἔχων ἀμυῖαν ὁ φάβιος, τῷ Δρεπάνῳ προσέμιξεν· ὡς ἡ πλὴν πόλιν δὲ ἑρημίαν αἰρήσων, ἡ δὲ νῆσος τὴν Ἀμίλκας ἀπέξων· καὶ λυύσθη τὸ ἐν. Φοβηθεὶς γὰρ ὁ Ἀμίλκας, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ τεῖχος. καὶ ὁ φάβιος πλὴν Πελαϊάδα κατήχε, καὶ τὸ μετὰ τὴν ταύτης καὶ ἡ πείρας σενὸν καὶ πναγῶδες τυγχάνον συγχώσας ἡπείρασε, καὶ ῥᾶον προσεπολέμησεν τείχος, ἐκῆ ἐντὸς ἀδενεσέρη. Hoc est: Consulum alter Caelius Metellus ad Lilybaeum fuit; alter Numerius Fabius Drepanum obsedit; & insulae Columbariae, quam Carthaginienses praecipue occupaverant, est insidiatus, missis noctu militibus: qui, occiso praesidio, insulam occuparunt. Hoc audito, Amilcar manere contra illos profectus. quibus quum opem ferre Fabius nequiret, ipsum Drepanum aggressus est: ut aut opidum perducis absentiam caperet, aut illum ab insula abstraheret. Horum alterum ei successit. quidam Amilcar, territus ea re, intra muros se recepit: Fabius verò Columbariam tenuit. & spatium interjectum, angustum ac palustre, adgeribus continenti junxit. ita facilius facta oppugnatio, quum ibi murus esset infirmior. Insula haec exigua, seu scopulus, extremo urbis in mare excursui ab austro objectus, etiam nunc vulgò vocatur La Columbara. in quo arx munitissima, ac penè inexpugnabilis.

ERYX, mons & opidum; in quo VENERIS ERYCINAE sanum.

Porro Drepano post mille circiter passuum planitiem imminet ab oriente aetivo ERYX mons. in quo olim OPIDUM eodem nomine, & TEMPLUM VENERIS ERYCINAE, omnium totius insulae celeberrimum. Plinius, lib. III, cap. VIII: Sclinius opidum. Lilybaeum ab eo promontarium: Drepana: mons Eryx: opida, Panormum, Solus, Himera. Servius in supra scriptum locum Virgilii, Aeneid. lib. III: Drepanum civitas est ante pedem montis Erycis. Virgilius, Aeneid. lib. XII:

Horrendumque intonat armis: Quantus Athos, aut quantus Eryx, aut ipse, coruscis Quum fremit ilicibus, quantus, gaudetque nivali Vertice se attollens pater Apenninus ad auras.

Ad quae ita Servius: Eryx, Siciliae mons, supra Drepanum opidum. Valerius Flaccus, Aeneid. lib. III:

Occupat Alcides arcum: totaque pharetra Nube premit. non illa magis, quam, sede movetur, Magnus Eryx, deferre velint quem vallibus imbres.

Et lib. III: — Annos veluti si decidat olim Pars Erycis, vel totus Athos.

Silius lib. XIII: Necnon altus Eryx.

Solinus cap. XI: Eminent Sicilia montibus Aetna & Eryce. Vulcano Aetna sacer est: Eryx Veneri. Mela lib. II, cap. VII: in descriptione Siciliae: Montium Eryx maxime memoratur, ob delubrum Veneris ab Aenea conditum, & Aetna; quae Cyclopa olim tulit. Polybius lib. I: ὁ δὲ ἔρως ἐστὶ μὲν ὄρος τῶν ἑτάληων μετὰ τὸν Δρεπάνῳ καὶ Πανόρμῳ· μάλλον δὲ ὄχνηρον καὶ ἑτάληον πρὸς τὰ Δρεπάνῳ· μετὰ δὲ τὸ πολὺ Δραβείρων τὴν κατὰ τὴν Σικελίαν ὄρων, πλεονεξίας αἰτίας. Τὰτα δὲ ἐπὶ αὐτῆς μὲν τὴν χερσὶν, ἕως Ἰππιόλαδος, καὶ τὴν τῆ Ἀφροδίτης τῆς Ἑρμίου ἱερῶν, ὅπου ὁμολογεῖται Ἰππιόλαδον ἐστὶ τῶν πάλαι καὶ τῆ λοιπῆς πρὸς τὰς αἰτίας τῶν κατὰ τὴν Σικελίαν ἱερῶν. Ἡ δὲ πόλις ἐστὶ αὐτῶν πλὴν χερσὶν πάλαι, πρὸν μακρῶν ἔχουσα καὶ πρὸς ἀντὶ πάλαι ἰσχυρῶν ἀνάβασιν. Ἐπὶ τὴν δὲ πλὴν χερσὶν Ἰππιόλαδος Φυλακὴν ὁ ἔστιν, ὁμοίως δὲ καὶ πλὴν Ἰππιόλαδος πρὸς τὰς αἰτίας, ἐπὶ τῆ Φιλομένης ἀμφοτέρως τὰς πόλεις, πρὸς τὴν πόλιν, καὶ πλὴν πόλιν ἀσφαλῶς τὴν τὸ σύμπαν ὄρος ὑφ' αὐτὸν ἔχεν. Id est: Eryx mons est ad mare inter Drepana & Panormum; Drepanis tamen magis vicinus & inaccessible: omnes Siciliae montes, praeter Aetnam, longe superans.

superans: Habet hic in vertice planiciem, cui immolita est Veneris Erycinae ades; omnium sine controversâ, qua totâ insulâ spectantur, & divitiis & reliquo cultu longè clarissima. Vrbs sub ipsum verticem posita est: ascenditurque ad illam longâ admodum ac difficili viâ. Iunius igitur, cum in cacumine montis praesidio imposito, tum in eâ parte, qua situr Drepana; locum utrumque impensò studio custodiebat: ratus, se hac ratione & urbem & montem totum in suâ potestate tuto retenturum. Et postea: Ο δὲ Ἀμίλκας, τῶν Ῥωμαίων τ' Ἐρυκα τηρόντων, ὅτι τὸ ἔργον οὐκ ἔστιν ἐπιπέδου, καὶ τὸ πᾶν τῶν Ἐρυκίων, ἧς ἡμεῖς τὸ πρῶτον φησὶ καὶ τῶν περὶ τὴν Ῥίζην στρατοπέδουσιντων. Hoc est: Custodiebant Romani Erycem, praesidio vertici imposito, & ad radices montis; sicut diximus. Amilcar Eryciorum urbem, inter ipsum verticem & eos, qui in imo monte confederant, sitam, occupat. Ovidius, Fastor. lib. IIII:

Quaque jacet Zephyro semper apertus Eryx.

Nempse, quia ad mare jacet; nec alii eum ab occasu defensant colles, Zephyriis flatibus est expositus. De ascensu eius ita Eclogæ legationum habent ex Diodori lib. XXI: Βάρκας δὲ, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, καὶ τὸν ὄψιν ἀποβιβάσας, αὐτὸς περὶ τὸ ἴζη- αἰμῶρος τῆς ἀναβάσεως τ' περὶ Ἐρυκα, ἕως εὐδίων λ', παρέλαθε τὸν πᾶν. Id est: Barcas, noctu adpulsus, expositis copiis, ipse ascensus ad Erycem, qui xxx est stadiorum, princeps, urbem occupat. Prope ipsum summum verticem fuisse urbem, ex hoc xxx stadiorum sive trium ferme millium passuum spatio adparet. Fazellus, Decad. I, lib. VII, cap. III:

20 Mons hic solus, sine alterius cuiusquam montis consortio perflans, maris fluctibus, quâ Italianam spectat, adluitur: atque altitudine, excepto Actnâ & Nebrode, omneis Siciliae monteis superat. Potissimo anni tempore nube cooperitur. ideoque tum neque Sole, neque sereno caelo fruitur. aëris nihilo minus tantam habet clementiam, ut ad centum & viginti ferme annorum aetatem ibi plurimi incola pervenerint. In eius vertice planities est; ubi olim Veneris templum erat. & paullo infra urbs eiusdem nominis adhuc est, difficillimam habens expugnationem. Quae licet ab editissimo monte pendeat; puteos tamen perennes habet plurimos. sed & uraqueque domus pro ratione cisternas. Et postea: Steterat autem templum olim in ipso monte: ubi arx est hodie vasta & ingens, & in rupe mirè excelsâ & præcipiti, ac amplo vetusti operis ambitu, & magnâ sui parte quadratis ex lapidibus structa. in qua nullum quidem sacrae adis vestigium in 30 superficie adparet: solum dumtaxat arcis excavatum plureis & eos maximos subter prodit lapides. quin & fossores in diversi coloris lapidibus tessellatum inciderunt pavimentum: quod Erycini templi monumentum esse, non ambigimus. Lapis quoque marmoreus aetate meâ, Latini his literis inscriptus, ibi repertus est: DEAE VENERI ERYCINAE DICATVM. Vrbs ipsa, mutato priori nomine, adhuc existat, Mons Drepani vulgò adpellata; ob id, quod Drepano mons ipse prominet. in archivo autem regio Mons S. Iuliani hodie dicitur. Vulgari hodie incolarum lingvâ Trápani del monte adpellatur. Credit namque imperitum vulgus, hoc esse antiquum illud Drepanum. Cæterò apud Polybium quum ambigui essent, sensus verba hæc, μάλλον δ' ἔχουρον καὶ Σωάπιον περὶ τὸ Δρέπανα, doctissimus eius interpres vertit; quâ Drepana contingit magis inaccessus. At è contrario ab Drepanis ascensus ille est, non tam arduus & præceps, quàm longus, per xxx stadia. ab reliquis verò partibus mons præruptus atque inaccessus est. De nomine eius ita tradit epitomator Stephani: Ἐρυξ, πόλις Σικελίας, δεσποικῶς, ἀπὸ Ἐρυκα, & Ἀφροδίτης καὶ Βούτα. Id est: Eryx, urbs Sicilia; masculino genere sic dicta ab Eryce, Veneris atque Butæ filio. Theocritus, Idyllio xv:

Δίαπριν, ἃ Γολγόν τι καὶ Ἰδάλιον ἐφίλασας,
 Διπεινάν τ' Ἐρυκα, χρυσῶ πάλλεισ' Ἀφροδίτῃ.

Id est:

*Domina, quæ Golgum & Idalium diligit,
 Sublimemq; Erycem, auro ludens Venus.*

50 Adhæc ita Scholia: Ἐρυξ, πόλις Σικελίας, ἀπὸ Ἐρυκος, & Βουιωτῆ καὶ Ἀφροδίτης. Id est: Eryx, urbs Sicilia; dicta ab Eryce, Βουίτι & Veneris filio. Omnino scribe Βούτα, id est, Butæ; ut omnes reliqui auctores. Βούτης enim fuit nomen huius herois. Hyginus, μυθολογικῶν cap. CCLX: Eryx, Veneris & Butæ filius fuit, qui, occisus ab Hercule, monti ex sepultura sua nomen imposuit. in quo Aeneas Veneris templum constituit. In hoc autem monte dicitur etiam Anchises sepultus: licet secundum Casonem ad Italianam veneris. Diodorus, lib. III, in expeditionibus Herculis: μετὰ δὲ πύργῳ, βαλομένη ἐγκυκλιωθῆναι πᾶσαν Σικελίαν, ἐπιέειν τὸν περὶ τὸν Πελοπόννησον ὅτι πᾶν Ἐρυκα. * ἀλησιάζουσι δὲ αὐτὸς τῆς κτ' 77

τὸν Ἐρυκα πότις περιεκαλῶσατο αὐτὸν Ἐρυξ εἰς Πάλλην, ἣς μὲν ὦν Ἀφροδίτης καὶ Βυπῆ, ἔτι βασιλευσὶ τῶν Πύων. ἤμοιρός ηἱ τὴ Φιλομήναις μὲν ἀποκίβη, καὶ ἔτι μὲν Ἐρυκα διδόντῃ τὴν χῶρον, ἔτι δ' Ἡρακλῆος τὰς βοῦς, τὸ μὲν πρῶτον ἀγριακτῶν τὸν Ἐρυκα, διότι πλὴν λείπεται τὴν ἀξίας αἱ βῆς, συγκρομομένης τὴν χῶρος πρὸς αὐτῆς. πρὸς τὴν δὲ Ἡρακλῆος δότι Φαινομένης, διότι αὐτῆς δότι βάλῃ, στήθησεν τῆ ἀθανασίας. Ἐδοκίμους ὁ Ἐρυξ τῆ Ζωήκη, καὶ παλαιούς, εἰείθη, ἔτι χῶρον ἀπέβαλεν. ὁ δὲ Ἡρακλῆς τὴν μὲν χῶρον παρέθετο πρὸς ἐργασίαις, συγκρομομένης αὐτῆς λαμβάνειν τὰς καρπῆς, μέχρις αὐτῆς τῶν ἐγγόνων αὐτῆς. Ἐδοκίμους δὲ ἀπατήθη. Id est: Post hac totam circumire cupiens insulam Hercules, à Peloriade ad Erycem iter intendit. Postquam verò subiectos Eryci agros contigit; Eryx, Venere ac Butà, loci regulo, natus, ad lucta certamen eum provocavit. Deposito utrimque contentionis pignore; ab Eryce quidem agris, ab Hercule verò 10 bobus: primò quidem indignatur Eryx, quòd iniqua bonum cum regione comparatio fiat; sed, quum Hercules, contrà se deperditus his immortalitatis jacturam simul facturum, adfirmaret; acceptà tandem condicione in certamen descendit. sed victus, regionis possessione exuitur. quam Hercules interim, ut depositum, incolis ad usumfructum concedit: donec ex se natorum aliquis eam repetat. Apollonius Ἀργοναυλικῶν lib. 1111; ubi Argonautæ litus Italiæ legunt, Circen & Sirenas ac Scyllam præternavigantes:

Νῆα δ' ὄμω ζεφυρός τ' καὶ ἠχῆεν φέρε κέρμα
 Πρυμνόθεν ὀρνύμερον. τῆ δ' ἀκρῆτων ἴσσαν ἀνδρῶν.
 Ἀλλὰ καὶ ὡς Τελεόντῃ εὖς ποίς, οἱ ἐπύρων
 Προφθιάδῃ ζεστόο κατὰ ζυγῆ, ἐνθορε πάντω,
 Βυπῆς, Σειρῶων λιγυρῆ ὅτι θυμὸν ἰαοθείς.
 Νῆχε δὲ προφυρέοιο δὲ εἰδματῶν, ὄφρ' Ἰππικαίη
 Σχέτλι. ἠτί οἱ αἰψα κατὰ πύθι νόσον ἀπήρῳ,
 Ἀλλὰ μιν οἰκτείρασαι θεὰ Ἐρυκα μεδέεσσα
 Κυπρῆς, ἐτ' ἐν δινεὺς ἀπετρεψατο, καὶ ῥ' εὐείωσε
 Πρόφρων αὐτημὴν Λιλυθηίδα ναιέμεν ἀκρῶν.

Hoc est:

Navim simul Zephyrus ferebat & sonorus maris fluctus,
 A puppi concitatus, ille verò confusam edebant vocem.
 Tum Teleontis bonus filius, solus ex sociis,
 In mare à dolatis transstris insiliebat
 Butes: animum dulci Sirenum voce perfusus:
 Perque nigrum pelagus natabat, ut in litus ascenderet
 Miser. jamque penitus reditu exciderat;
 Ni miserata cum dea, Erycis regina,
 Cyprus, in vorticibus avertisset natantem, servassetq;
 Benevola occurrens, ut Lilybaeum inhabitaret promontorium.

Eandem fabulam refert ita Apollodorus, Genealogiæ deorum lib. 1: Οἱ δὲ, ὅτε παλαιῶν τῶν Λιβυῶν καὶ Κελτῶν ἔθνη, καὶ τῆ Σαρδωνίᾳ πελάγῳς κομοδίνας, ὅτε ἀμεινῶν 40 ἤλθον εἰς Λιβύαν, ἦλθον εἰς Λιβύαν, ἔθα Κίρκη ἰκέτω ἤμοιρός, καθάρωνται. Παρρηπλοῦντων δὲ Σειρῶων αὐτῶν, ὄφρ' αὐτῶν τὴν ἐκαστῶν μετῶν μελωδῶν, τὸς Ἀργοναυτῶν κατὰ γῆ. μόνῃ δὲ Βυπῆς ἐξενήθη πρὸς αὐτῆς. ὃν ἀρπάζουσα Ἀφροδίτη, ἐν Λιλυθαίῳ κατῴκει. μετὰ δὲ τὰς Σειρῶων τὴν ναὺν χάρυβδης ἐξεδεχετο καὶ Σκύλλα. Id est: Hi igitur Africa Galliaque litora præterveffi, & per Sardonum mare delati, Etruriam legentes ad Acaam perveniunt: ubi, Circe supplices facti, expiantur. Inde quum Sirenas præternavigarent, Orpheus, contrariam occinens cantionem, Argonautas inhibuit. Verum solus omnium Butes ad eas enavit. quem Venus abreptum in Lilybaeum, ut id incoleret, transportavit. Post hac à Sirenis navim Charybdis excepit & Scylla. Sed idem hic Apollodorus postmodum, in libro secundo, Erycem hunc non Butæ, ut supra scripti auctores, verum Neptuni facit filium. Ἡρακλῆς δὲ, inquit, τῆ Τυρρηνίας εἶη. δότι Ἡρῆς ἢ εἰς δότι ῥήγνουσι τὴν ἰσθμῶν, καὶ παχέως εἰς τὴν θάλασσαν ἐμπέσων, 50 καὶ τῆ ἀπὸ Λιβυῶν εἰς Σικελίαν, ἦλθον εἰς πτόν Ἐρυκα, ὅς ἐβασιλευσεν Ἐρυκίων. Ἐρυξ ἢ τὴν Ποσειδῶν πῆς. ὅς τὸν τὴν πῆς ἰδίαις συγκατέμιξεν ἀγέλαις. Παρρηπλοῦντῶν οὖν τὰς βῆας Ἡρακλῆς ἢ Φαίης, ὅτι τὴν αὐτῆς ζήτησον ἠπείρατο. ἄρῶν δὲ ἐν τῆς Ἐρυκα ἀγέλαις, ἀπατήθη καὶ λέγοντῶν ὅτι ὄμοσεν, εἰ μὴ παλαιῶν ἀπὸ Ἰππικαίη, τὸς ἀπὸ ἤμοιρός κατὰ τὴν Πάλλην, ἀπέκτείνεν. Hoc est: Hercules quum per Tyrrheniam iter haberet, taurorum unus apud Rhegium à cetero armento digressus, protinusque in fretum delapsus, in Siciliam tranavit: & in campos se contulit Erycis; qui Erycinorum erat rex, ex Neptuno prognatus. Is ianum suis armentis

10

30

mentis adgregavit. Hercules autem, commendatis bobus suis Vulcano, ad inquirendum taurum pergit. quumque eum inter armenta Erycis invenisset, ab eo reposcivit. Tum ille, nisi se palestrâ superaret, taurum se redditurum negabat. Hercules ter abs se victum tandem peremit. Sic & Ilacius Tzetzes, in Lycophronem commentans, eiusdem Neptuni ac Veneris facit filium Erycem. Verba poetæ hæc sunt:

Ἦξει δὲ παῖρς γυμνάδας κακοζήνης
Πάλης κοίτης, ὄν τε Κωλώπης τεκνοῖ.

Id est:

Adibit deinde tauri gymnasticas inhospitas

Luçte palestras; quem Colotis genuit.

10 Ad ista ita Ilacius: Παρὰ θρηήσται ἢ ὁ Μενέλαος ἢ πῶτι ἢ Σικελίαν, ὅπερ αἱ παλαιῆσαι ἔβρυχε, ἔξενουπύς, ἔξ ἢ Ἀφροδίτης ἢ Πασιδῶνος· ἀφ' ἔξ ὁ πῆπ· Ερυξ ἐκλήθη. παλαιῶν γὰρ αὐτὸν οὐκ ἔπειν ἄθλον, ἔβρω τὰς ζένας ἀναρπύσα, Ἡρακλῆς, διερχόμενος ἐπὶ τὰ βλάησους αὐτῶν, ἀρας μετώρον κατεκρήμισε, ἔβρωσ ἀνάδην αὐτῶν. τὰ δὲρον ἢ τ' Ερυκά φησι, Δία τὸ θυμὸν ἐξενεῖον. Κωλώπης, ἢ Ἀφροδίτης. Hoc est: Adveniet etiam in Siciliam Menelaus: ubi palestra sunt Erycis, hospitem interfectoris, Veneris ac Neptuni filii: à quo & locus Eryx adpellatus est. nam, quum luçtator foret, sive quinquertio; atque ita hospites interficeret; Hercules, insulam transiens, luçtâg, eum vincens, in sublime sublatum precipitem dedit; & ita eum occidit. Taurum adpellat Erycem, ob animositatem generositatemq. Colotis est Venus. Apud Virgilium, Aeneid. lib. v, Palinu-

20 rus, classis Aeneia gubernator, quum, ab Carthagine Italiam petentes, tempestate ab instituto cursu abriperentur, ita adfatur Aeneam:

Consurgunt venti, atque in nubem cogitur aer.

Nec nos obniti contra nec tendere tantum

Sufficimus. superat quoniam fortuna, sequamur;

Quoque vocat, vertamus iter. nec litora longè

Fida reor fraterna, Erycis, portusque Sicanos.

Ad hæc Servius ita: Fraterna: propter Erycem, Butæ & Veneris filium: secundum alios, Neptuni & Veneris; regem Siciliae. Et ad eadem copiosius Pompon. Sabinus: Eryx filius fuit Veneris & Butæ; aut, ut alii volunt, Neptuni. Is cum Hercule pepigit, si certamine vinceretur, 30 insulam perderet; si victus Hercules, amitteret boves. Hercules victor Eryci & vitam & regnum eripuit. Mens ab eo Eryx nominatus. in quo templum Veneris Erycina. Hinc etiam, eodem libro infra, sic Acestes adloquitur Entellum:

— Vbi nunc nobis deus ille, magister

Nequidquam memoratus Eryx? ubi fama per omnem

Trinacriam, & spolia illa tuis pendentia tectis?

Hinc ipse Entellus paullo post

In medium geminos immani pondere castus

Proiecit: quibus acer Eryx in prælia sœtus

Ferre manum, duraque intendere brachia tergo.

40 Obsupnere animi. tantorum ingentia septem

Terga bouum plumbo infuso ferroque rigebant.

Ante omneis stupet ipse Dares; longèque recusat:

Magnanimusque Anchisades & pondus & ipsa

Huc illuc vincolorum immensa volumina versat.

Tum senior taleis referbat pectore voces:

Quid si quis castus ipsius & Hercules arma

Vidisset, tristemque hoc ipso in litore pugnam?

Hæc germanus Eryx quondam tuus arma gerebat.

Sanguine cernis adhuc sparsoque infecta cerebro.

His magnum Alciden contra stetit.

50 Ad hunc locum ita Servius: Varro dicit, sub Eryce monte esse infæcundum campum, serè in tribus iugeribus; in quo Eryx & Hercules dimicaverunt. Visitur hodièque is campus inter Drepanum opidum & Erycem montem. Cæterum non circa Erycem montem locorum tantum fuisse regem Erycem, sed omnis Sicania posterioris, haud obscure patet ex eo, quòd Heraclea etiam, ut supra intellectum, Agrigentini agri urbs in Erycis, quæ olim fuerat, ditone, ab Dorico Lacædæmonio colonia deducta fuit; testibus Herodoto atque Diodoro. Sed de Eryce rege, urbeque ab eo in dicto monte

Φρονέει) αὐτὸς, καὶ κατὰσκαδᾶς) αὐτὸς πόλεις Αἰγύπτον καὶ Ἐλύμα [scribe, Ἐρυκα] καὶ ἵνα Ἐμοῖραν
 τ' ἴανθ' ἐραλᾶς ἐν τοῖς πόλισμα(νὸν πολέπει). Τεκμήρηα ἢ τ' εἰς Σικελίαν Αἰνείας τε καὶ Τρώων ἀφίξεως
 πικρὰ μὲν καὶ ἄλλα. περὶ Φαιεσσαῖο ἢ τῆς Αἰνείαδ' ὁ Α' Φροδίτης ὁ Βωμὸς Ἰππὶ τῆ κεφαλῇ ἢ Ἐλύμα
 [lege ex Polybio, Ἰππὶ τῆ κερυφῇ ἢ Ἐρυκας] Ἰδρυμῶν, καὶ ἱερὸν Αἰνείας Ἰδρυμῶν ἐν Αἰγύπτῃ: τὸν
 μὲν αὐτὸς κατὰσκαδᾶσιν ὁ Αἰνείας τῆ μητρί: τὸ δὲ ἱερὸν τῶν Ἰσπολειφθέντων Ἰσπὸ Ἐσόλα, τῆ μνήμη
 ἢ σώσαντο ὁ σφᾶξ ἀνάθημα ποιησινδύων. Τὸ μὲν δὲ σὺν Ἐλύμα καὶ Αἰγύπτῳ Τρώων ἐν τῆ τοῖς κα-
 τίμειν τοῖς χωρεῖς, ἢ διεπέλεσσεν Ἐλύμοι καλεῖσθαι: περὶ δὲ γὰρ κατὰ τὴν ἀξίωσιν Ἐλύμο, ὅπο
 ἢ βασιλικῆς ἴσως ὦν. Hoc est: Ad Siciliam ubi perventum est, ad eam insule partem adpule-
 runt, ubi sunt Drepana. Heic fortet fortuna incidunt in Elymi & Aegesti socios: qui, priores ē
 10 Troiā profecti, habitabant circa Crimisum flumen: à Sicanis in partem agrorum admissi, pro-
 pter Aegesti cognationem & amicitiam: qui in eā insulā natus atque educatus fuerat. In hos igitur
 viros postquam Aeneas incidit, complexus eos est comiter. conditisque in eorum gratiam
 Aegestā & Eryce, exercitus sui partem in his opidis reliquit. Caterum documenta Aeneae &
 Troianorum in Siciliam adventus cum multa alia sunt, ium hac luculentissima: nempe Vene-
 ris Aeneae ara, in summo Erycis vertice fundata: & apud Aegestam templum Aeneae dicatum:
 illa matri erecta ab ipso Aeneā: hoc in beneficii memoriam servatori suo dicatum ab iis, qui ex
 classe illic relicti fuere. Haec igitur fuere sedes Troianorum, qui cum Aegesto & Elymo profuge-
 runt. adpellati que sunt in uniuersum Elymi: quod huius propter genus regum maior esset di-
 gnatio. Hinc Virgilius, dicto Aeneid. lib. v, de Aeneā ita loquitur:

20 Extemplo socios primūq; accersit Acesten:
 Et Iovis imperium, & cari praecepta parentis
 Edocet: & qua nunc animo sententia constet.
 Haud mora consiliis; nec iussa recusat Acestes.
 Transcribunt urbi matres; populumq; volentem
 Deponunt: animos nil magnae laudis egentes.
 Ipsi transtra novant: flammisq; ambesa reponunt
 Robora navigiis: aptant remosque rudenteisq;
 Exigui numero; sed bello invida virtus.
 Interea Aeneas urbem designat aratro;
 30 Sortiturque domos. hoc Ilium, & haec loca Troia
 Esse iubet. gaudet regno Troianus Acestes:
 Indicitque forum, & patribus dat jura vocatis.
 Tum vicina astris Erycino in vertice sedes
 Fundatur Veneri Idaliae: tumultuq; sacerdos
 Et lucus latè sacer additur Anchiseo.

Urbem scilicet Aegestam innuit ab Aeneā conditam, & in Eryce monte templum
 Veneris Erycinae. Thucydides nullum Erycis opidi templique Erycinae Veneris in-
 dicat auctorem. antiquissimos tamen loci incolae memorat Elymos. Verba eius lib.
 v i haec sunt: Ἰλίη ἢ ἀλικοποδῶν, ἢ Τρώων ἵναι, Ἀχαιοὶ γένεσσι Α' αἰώνας, πολλοὶς ἀφικνῆν) πρὸς τ'
 40 Σικελίαν. καὶ ὁμοιοί τις Σικανῶν οἰκιστοῦς, ἔμπαντες μὲν Ἐλύμοι ἐκλήθησαν, πόλεις δ' αὐτῶν Ἐρυξ
 καὶ Ἐγεσα. Id est: Capto Ilio, quidam Troianorum, qui Achaos fugiebant, navibus in Siciliam
 adpulerunt: & locatis juxta Sicanos sedibus, in uniuersum Elymi adpellati sunt: urbesq; eorum
 fuere Eryx atque Egesta. At Lycophron ipsum Aegestum Erycis opidi facit condito-
 rem, in dictā Alexandrā his versibus:

50 Ἄλλοι δ' ἐνοικήσασσι Σικανῶν χθόνα,
 Πλαγκτοὶ μολόντες, ἐνθα Λαομέδων τετραπλάσ
 Ναυπηγὸς ἔδωκε φοινοδάμαντ' ὁ κόρας,
 Ταῖς κητοδάρπεις συμφορῆς δέδηγμῶν,
 Τηλεθεῖναι θηροῖν ἀμνηστῆς βορᾶν,
 Μολόντας εἰς γλῶσσοισιν Λαιερυζωνῶν,
 Ὅπῃ ῥωοικᾶ δαμνίλης ἐρημία.
 Αἱ δ' αὖ παλαιστὴ μητέρ' ὁ Ζηρωθίας
 Σηκὸν μέγαν δαίμων το δωπίνω θεῶ,
 Μόρον Φυγῆσαι καὶ μονοκίτης ἔδρας.
 Ὡν δὴ μίαν Κερμίσος, ἰνδαλθεῖς κωῖς,
 Ἐξέξε λειπτοῖς ποταμῆς: ἢ δὲ δαίμονι
 Τῷ θηρομύθῳ σκύλακία θηρομύθου
 Τροσῶν ῥωοικιστῆ καὶ κλισίω τῶπων.

Hoc est:

*Alii Sicanorum inhabitabunt terram,
 Errones eò delati: ubi treis Laomedon
 Nautis dedit Phænodamantis filias,
 Balenam pascentibus stimularus cladibus,
 Procul exponendas feris crudelibus,
 Progressas in occidentalem Lastrygonum terram;
 Vbi larga visitur solitudo.
 Illa porrò matri luctatoris Zerynthia
 Templum exstruxere magnum, donum dea,
 Mortem quum effugissent, & sedes solitarias.
 Harum unam Crimissus, adsimulatus cani,
 Lecto junxit sturvius: cui illa
 Semifero generosum parit catulum;
 Trium fundatorem conditoremque locorum.*

Ad hæc ita Tzetzes: Ο Λαομέδων, μωλιῶν τῷ Φονοδάμαντι, ἔδωκε τὰς θυγατέρας ἐκείνης καὶ τὰς
 ἐν Σικελίᾳ, ἤνευ βροχίῳ, ἔσθλοισι καὶ γνώμῳ Ἀφροδίτης ἐσώθησαν. ὡν τῇ μιᾷ, καὶ ὁμοιωθεὶς,
 ὁ Κριμισσὸς πῶμος ἐμίγη, ἔσθλονος τ' Αἰγύλιου ὅς ἐκίσε τρεῖς πόλεις ἐν Σικελίᾳ, τὴν ἀφ' ἑαυτοῦ Αἰ-
 γύλιον, ἔσθλον, καὶ ἔσθλον. Id est: Laomedon, Phænodamanti iratus, filias eius dedit nautis
 Siciliensibus, uti feris in pabulum exponerent. Quo factò, Veneris consilio atque ope servantur. 20
 Earum uni Crimissus amnis, in canis speciem conversus, sese commiscuit: genuitque ex eà Aegestem:
 qui treis condidit urbeis; unam, quam ab se nominavit Aegestem; dein Erycem & En-
 tellam. Ex hætenus tot auctorum citatis verbis licet quammanifestissimis docu-
 mentis pateat, vitiatas esse prædictas apud Dionysium voces; tamen Fazellus, Ely-
 mam urbem, ab Elymo conditam atque denominatam, eo situ fuisse, ubi nunc ve-
 stigia antiqui opidi vulgari vocabulo Palimisa conspiciuntur, toto capite v libri VII
 decadis I probare contendit; eo uno maximè nifus argumentum, quod est in levif-
 simâ vocabuli similitudine. Verùm Elymam urbem nemo alius umquàm memora-
 vit auctor. apud Dionysium verò legendum esse ἔσθλον, vel ex uno, quem citat, sa-
 tis perspicere Fazellus poterat Thucydide; qui τὸν ἔσθλον καὶ τὴν ἔσθλον opida fu- 30
 isse Elymorum adfirmat. Ecquid autem credere fas est, in tam paucis verbis adeò
 variare id vocabuli voluisse Dionysium, uti mox singulari numero dixerit τὸ ἔσθλον
 opidum, quod ante plurali dixerat τὰ ἔσθλα; Tum verò, quidnam erat illa κεφαλὴ
 ἔσθλου; id est, caput Elymi? An non ille ipse τῆς Αἰναιᾶς Ἀφροδίτης βωμὸς, sive Ae-
 neia Veneris ara, erat eadem, cuius delubrum ab Aeneâ conditum ait loco proximè
 scripto Mela in Eryce monte; sive, ut Polybius inquit, ἐπὶ τῇ κορυφῇ τοῦ ἔσθλου, id est,
 in summo Erycis vertice. quibus consentiens Pompon. Sabinus, ita commentatur in
 supra scriptum locum Virgilio Aeneid. lib. v: In edito Erycis loco saxum est, per quod
 Daedalus ducto muro iter parvum fecit ad templum Veneris: & arietem aureum, qui vive-
 re credebatur, Veneri & Eryci sacravit. Alii dicunt, Aeneam templum Veneri erexif- 40
 se. De iisdem Dædali operibus ita narrat inter alia Diodorus prædicto lib. IIII:
 Κατὰ δὲ τὸν ἔσθλον πέτρας ἕως δόπτριάδου εἰς ὑψὺ ἔχαιστον, καὶ τῆς κατὰ τὸ ἱερόν τῆς Ἀ-
 φροδίτης στενωπίας ἀναγκαζέσης ἐπὶ τὴν πέτρας δόπτρημον πῆσαι τὴν οἰκοδομίαν, κατι-
 σκιάσαν ἐπ' αὐτὴν τὸ κρημνὸν τῆς πέτρας, περὶ βιβάσους πρὸς ἀδύξω τὸ ὑπερκεῖμενον ἔσθλον. ἔσθ-
 λου τὸ κρημνὸν τῆς Ἀφροδίτης τῆς ἔσθλου φασὶν αὐτὸν φιλοτεχνήσαι περὶ τῶν εἰρησώδων, καὶ τῶν κατ'
 ἀλήθειαν κρημνῶν ἀπαρεγγχεῖται ὁμοιωμένων. Id est: In Eryce quum saxum nimis confrago-
 sum præcellsumque esset, angustiaque circa templum Veneris non nisi in præcipitiis adificare si-
 neret; muro circum præcipitia ducto, summam rupis aream mirum in modum ampliavit.
 Aureum quoque arietem Erycina Veneri ingenio & artificio ingenti fabricavit, vero ac ge-
 nitivo arieti tam adsimilem, ut extra omnem imitationis aleam esset. In vulgatis exempla- 50
 ribus hætenus fuit κρημνὸν, & κρημνῶν quod etiam interpres vertit, saxum, ac fa-
 vo. Cæterùm ex tot hætenus allatis auctorum complurium testimoniis manifestò
 patet, vitiatas esse apud Ciceronem in Verrinâ II voces Erycam montem, & Ery-
 co monte, ex genuinis Erycem atque Eryce, à quo derivativum atque gentilitium
 est ἔσθλοιοι, ERYCINI. Opidum postmodùm ab Carthaginienfibus dirutum
 fuit; teste Diodoro lib. XXII. Ἀμίλκας δὲ, inquit, ὁ Καρχηδόνου τὸ Δρύπανον πηλί-
 ους καὶ πόλιν κατέσκαψε, μετὰ τὴν τῶν ἔσθλοιοι, καὶ τὸν ἔσθλον κατέσκαψε, πάλιν τὸ πῶν τὸ
 ἱερόν

ἱερὸν τῆς. Id est: Amilcar Carthaginiensis Drepanum communivit; opidumque in eo statuit: translatisq; in id Erycinis, Erycem diruit; prater locum, in quo templum erat constructum. Factum hoc esse belli Punici primi anno primo, supra in expositione Drepanorum dictum est. Mox iterum fuisse habitatum Erycem, patet ex Eclogis libri XXI: ubi ita scriptum: Βάρκας δὲ νυκτὸς κατὰ πλοῦτος καὶ τὴν δυνάμιν καταβιάσας, αὐτὸς πρῶτον ἠγασαίμην τῆς ἀναβάσεως τῆς πρὸς Ἐρυκα, ἕως ἐπὶ δ' ἄνω, παρέλαβε τὴν πόλιν, καὶ πάντας αἰεὶ μετ' αὐτοῦ δὲ τὰς λοιπὰς εἰς τὸ Δρέπανα. Id est: Barcas, noctu adpulsus, expositis copiis, ipse adscensus ad Erycem, qui xxx stadiorum est, princeps, urbem occupat; omnesq; inibi occidit. Superflites Drepana transmigrare fecit. Factum hoc quidem eodem Punico bello primo: at quo anno, planè incertum. Post hæc tamen iterum fuisse incolis quodam modo frequentatum, auctor est Strabo lib. VI, his verbis: οἰκίστην ἢ καὶ Ἐρυξ, λόφος ὑψηλός, ἱερὸν ἔχων Ἀφροδίτης, πρῶτον Δαφροδίτης, ἱεροδύλων γυναικῶν ἀλλήρων πομπηλαίων, ἃς αἰεὶ ἔσταν παρ' ὧν οἱ τ' ἐκ τ' Σικελίας καὶ ἔξωθεν πολλοὶ νυκτὶ δ' ὡσπερ αὐτῆ ἡ κατοικία λειπυδρῶν, ἔ τὸ ἱερὸν, ἔ τ' ἱερῶν σωμάτων ἐκκλέοιπε τὸ ἀλλήθως. Ἀφιδρυμα δ' ἐστὶ ἐν Ἐρύμῃ τ' ἦε πρῶτης πρὸ τῆς πόλεως τ' κολλίης ἱερὸν Ἀφροδίτης Ἐρυκίνης λεγόμενον, ἔχον καὶ νεῶν καὶ ἐκ τῶν περικειμένων ἀξιώλογον. Hoc est: Habitat etiam Eryx, collis sublimis; fanum habens Veneris, quod insigni colitur religione. Olim id refertum erat mulieribus sacrorum famulis: quas ex voto dedicabant cum Siculi tum exterorum multi. Nunc, ut opidum incolarum laborat penuria; sic ipsum quoque templum & sacrorum corporum multitudo defecit. Huius deæ simulacrum Romæ etiam est, ante portam Collinam, Veneris Erycina dictum; fanum habens porticu insigni circumdatum. Hinc illud Stephani epitomatoris: Ἐρυξ, πόλις Σικελίας, τὸ ἐθνικὸν, Ἐρυκίος. Ἐρυκίη Ἀφροδίτη ἐν Ἐρύμῃ καὶ Σικελίᾳ. Id est: Eryx, opidum Siciliae, gentilitium, Erycinus: & Erycina Venus Romæ & in Sicilia. Et Pompon. Sabinus, ad proximè dictum Virgilio locum: Mons ab eo Eryx nominatus: in quo templum Veneris Erycina. cuius simulacrum Cl. Marcellus Romam transtulit; & extra portam Collinam consecravit. Ipsum templum in Eryce monte, vetustate conlapsum Tiberius imperator instaurare iussit. Tacitus, Annal. lib. III: Et Segestani eadem Veneris montem apud Erycem, vetustate delapsam, restaurari postulare: nota memorantes de origine eius, & leta Tiberio suscepit curam libens; ut consanguineus. Factum hoc sub Cornelio Cosso & Asinio Agrippâ Coss. recenset Tacitus; id est, anno ab urbe Româ conditâ MCCCLXXVII, à nato Christo xxv. At è diverso Svetonius Claudio id attribuit, in huius vitâ. Templum quoque, inquit, in Sicilia Veneris Erycina, vetustate conlapsum, ut ex arario populi Romani resciretur, auctor fuit. Cæterum, quænam illa fuerint ἱεροδύλοι γυναικῆς apud Strabonem, ostendit ipse lib. VII his verbis in descriptione Corinthi: Τὸ π τ' Ἀφροδίτης ἱερὸν ἔτω πλάσιον ἀπὸ τῆς πόλεως, ὡς π πλείους ἢ χιλίας ἱεροδύλων ἐκείνη τὸ ἐπίθετος, ἃς αἰεὶ ἔσταν τῆ ἦε αὐδρῶν καὶ γυναικῆς, καὶ ἀπὸ πάντων αὐτῶν πλοῦτος καὶ ἐπὶ τῆς πόλεως. οἱ γὰρ ναυκλήροι βαθείως ἐξωηλίσκοντο καὶ ἀπὸ τῶν ἡ περομία φησὶν, οὐ πάντες αὐδρῶν εἰς Κόρινθον ἐοδ' ὁ πλῆς. Hoc est: Fanum quoq; Veneris adeo fuit dives, ut c10 amplius habuerit sacratas deæ meretrices; quas viri pariter ac mulieres deæ dedicabant. Ob has igitur & magna hominum multitudo eâ in urbe & ingentes divitiae fuerunt. quidpe naucleri facile sua prodigebant. unde & adagio locus; Non cuiusvis est navigare Corinthum. Nempe ἱεροδύλοι istæ mulieres, Veneri consecratæ, quem corpore suo quæstum faciebant, is totus deæ sacer erat. Patet hoc apertè ex Ciceronis oratione, quæ Divinatio in Q. Cæciliam inscribitur. Agonis, inquit, est quædam Lilybatana; liberta Veneris Erycina. qua mulier ante hunc quæstorem copiosa planè & locuples fuit. Ab hac præfectus Antonii quidam symphoniacos servos abducebat per injuriam; quibus se in classe uti velle dicebat. tum illa, (ut mos in Sicilia est omnium Veneriorum, & eorum, qui à Veneri se liberaverunt) ut præfecto illi religionem Veneris nomeng; objiceret, dixit, & se & omnia sua Veneris esse. Vbi hoc quæstori Cæcilio, viro optimo & homini aequissimo, nunciatum est; vocari ad se Agonidem jubet, iudicium dat statim; Si pateret, eam, se & sua Veneris esse, dixisse. Iudicant recuperatores id, quod necesse erat. neg. enim erat cuiquam dubium, quin illa dixisset. Iste in possessionem bonorum mulieris mittit. ipsam Veneri in servitutem adjudicat. deinde bona vendit: pecuniam redigit. Ita, dum pauca mancipia Veneris nomine Agonis ac religione retinere vult, fortunam omnem libertatemq; suam istius injuriâ perdidit. De cætero memorabile quoddam de huius loci columbis tradunt Athenæus atque Aelianus. quorum hic in Variar. lib. I, cap. xv, Ἐν Ἐρυκί, inquit, τ' Σικελίας, ἐνθα ἐστὶν ὁ τ' Ἀφροδίτης νεὸς, στυμνός τε καὶ ἄγιος; ἐνθα κατὰ ἕνα καιρὸν ὄνυσσι εἰ Ἐρυκίνοι τὰ Ἀναγωγία, ἔ λέγουσι τ' Ἀφροδίτην εἰς Λιβύην ἀπὸ τ' Σικελίας ἀναγεῖν, ἀφαιεῖς ἐκ τ' χωρῶν αἱ περὶ στυμνὸν γίνοντο, ὡσπερ αὐτῆ ἦε ἱεροδύλων καὶ γυναικῶν καὶ τῶν λοιπῶν χρονον πᾶμπόλυ ἐκ πλῆθος τ' δε τῶν ἐρνίθων

ἐρρίθων ὀπιπλάζεν τῷ ναῷ τῆς θεῆς ὁμολόγηται. Id est: In Eryce Sicilia, ubi templum Veneris est venerandum & sanctum, quum certo tempore offerunt Anagogia sacrificia Erycini, & Venerem ἐ Sicilia solvere in Africam adfirmant; evanescent ex eo loco columba; quasi cum dea simul discedant. reliquo vero tempore ingentem earundem avium copiam circa dea templum abundare constat. Idem auctor, in Historiæ animalium lib. III, cap. II: Εἰν Ἐρύκῃ [lege, Ἐρυκί] τῆς Σικελίας ἐορτὴ ἐστίν, ἣν καλεῖσιν Ἀναγωγία Ἐρυκίνοί τε αὐτοὶ καὶ μὲν τοὶ καὶ ὅσοι ἐν τῇ Σικελίᾳ πᾶσι· ἢ δὲ αἰτία τῆς ἐορτῆς ὀνοματῶν, πλὴν Ἀφροδίτῃ λέγουσιν ἐπιπέθεν εἰς Λιβύαν ἀπαύρειν ἐν ταῖς πᾶσι ἡμέραις. δοξάζουσι δὲ ἄρα ταῦτα πᾶσι ἐκείθεν περικυβέριμοι· Περιστρῶν πλῆθος ἐστίν ἐν ταῖς πένυ πύμπλεισιν. ἐκὼν αἱ μὲν ἔχον ὀρῶνται· λέγουσι δὲ Ἐρυκίνοί, πλὴν θεῶν δορυφορούσας ἀπελθεῖν. ἀθρημάτα γὰρ Ἀφροδίτης περὶστέρως εἶναι ἀδασί τε ἐκείνοι, καὶ περὶστέρως τὸ πᾶν οἱ ἀνθρώποι. Διελθουσῶν δὲ ἡμερῶν ἕνεκα, μίαν μὲν Δεσπετὴν πλὴν ὄραν, ἐκ γὰρ τῆς πελάγους τῆς κρημίζοντι ἐν τῆς Λιβύας ὀρεῶσιν εἰς πεπερῶν, ἔχον οἶαν κατὰ τὰς ἀγελαιὰς πλειάδας τὰς λοιπὰς εἶναι· περὶστέρως δὲ ὡς περὶ πλὴν Ἀφροδίτῃ ὁ Τηΐος ἡμῖν Ἀνακρίων ἀδει, περὶστέρως γὰρ λέγων, Ἐχρυσῶ δὲ εἰκασμένη Φαειή αἰ· καὶ τὸ γὰρ κατὰ πλὴν Ὀμήρου θεῶν πλὴν αὐτῶν, ἣν ἐκείνοι ἀναμύλη χρυσῶν. ἔπειτα δὲ αὐτῇ τῶν περὶστέρως τὰ νέφη τῶν λοιπῶν. Ἐορτὴ πάλιν Ἐρυκίνοισι καὶ τὰ κατὰ γῶγια πεινήμενης. ἐκ τῆς ἔργα καὶ τῆς τῶ ὀνομα. Hoc est: In Eryce Sicilia festi dies aguntur, quos Erycini & Siculi omnes Ἀναγωγία, id est, Profectorios adpellant. Cur autem sic vocentur, causam adferunt, quod eo tempore Venus in Africam profiscatur. Nam, quum longè maximus columbarum in iis locis numerus esse soleat; nulla autem tum temporis adpareat: conjiciunt, ipsas, abeuntem veneranteis deam, cum illà peregrè profectas esse, quidpè Veneri sacrum esse genus columbarum, omnes existimant. Novem diebus elapsis; unam, formà insignem, ex mari Africo spectari revolantem: quæ non sit similis reliquarum gregalium columbarum; sed rubra: qualem nobis Ticius Anacreon canit esse Venerem, quum eam purpuream & auro similem quodam loco canit: imitatione nimirum Homeri; qui eandem auream celebrat. Hanc caterarum columbarum greges sequuntur. & rursum ex earum reditu Erycini κατὰ γῶγια, id est, Reversionis dies celebrant. In eadem ferè verba Athenæus, lib. IX, ita scribit: Τῆς τῆς Σικελίας ἐν Ἐρυκί καυρὸς ἴσ ἐστίν, ὃν καλεῖσιν Ἀναγωγία· ἐν ᾧ φασὶ πλὴν θεῶν εἰς Λιβύαν ἀναγεῶσιν. τὸ αὐτὸ αἱ περὶ τῆς τῆς περὶστέρως ἀφανεῖς γίνονται, ὡς δὴ τῇ θεῷ Ἐρωτοδωμῶσιν· καὶ μὲν ἡμέρας ἕνεκα ἐν ταῖς λεγόμενοι κατὰ γῶγια μίαν περὶστέρως εἶναι τῆς πελάγους περὶστέρως, καὶ εἰς τὴν νεὼν εἰσπίσσης, ὡς γίνονται ἐαὶ λοιπὰ. Ὅσοι οὖν τῆς περὶστέρως εἶναι ἐκείνοι τῶν περὶστέρως, διακρίνεται· οἱ δὲ λοιποὶ κρημίζουσι μὲν καυρὸς. ὅστις δὲ πᾶσι ὁ τῆς τῆς βῆτυρον· ᾧ δὴ περικυβέριω χρῶνται τῆς θεῆς ἐπαύσεως. Id est: Ad Erycem Sicilia stati sunt dies, quos Ἀναγωγία, id est, Profectionis dies, vocant: quibus aiunt Venerem in Africam ducere. Nulla tum circa eum tractum adparet columba; tamquam abeuntem peregrè deam comitata. Nono post die, quod tempus κατὰ γῶγια, id est, Reversionis dies, adpellant, columba ex mari una prævolat, & in templum dea sese recipit. sequuntur mox alie. Tum, quotquot locum eum circumhabitavit divites, convivia agunt: ceteri leti plaudunt. oletque universus is tractus butyrum, quod argumento est, deam reveriti. Verum de Eryce opido jam satis dictum.

Cæterum verba Lycophronis supra citata fuere ista:

Ἢ ζεῖ δὲ τῶρα γυμνάδας κακοζένας
Πάλης κενίστρας, ὃν τε Κάλωπος πενῶν
Ἀλνίνα, κρείσσει λογγύρας μυχίων,
Ἄρπης Κρόνης πύδημα, κογχείας θ' ὕδωρ
Κάμψας, Γονῶσιν τ' ἠδὲ Σικανῶν πλάκας.

Id est:

Adibit deinde tauri gymnasticas inhospitas
Lucte palastras; quem Colōis genuit
Alentia, regina recessuum Longuri;
Falcis Saturniæ saltum & aquam Conchæ
Ambiens, Gonnasque & arva Sicanorum.

Sicaniam heic intelligi posteriorem, atque in eâ Drepanum portum & Erycem montem stagnumque marinum Selinuntiorum; supra docuimus. in eadem esse & Conchæ aquam, post suo loco ostendam. Iste igitur μυχὸς λογγύρας, id est, SIVS LONGVRI, cuius heic regina dicitur Erycis mater Venus, nullus alius esse potest, quàm qui ab septemtrionibus ipso monte Eryce, ab austro verò Aegithallo promontorio, quod vulgò incolis est Capo di S. Todaro, includitur: in quo ipsum opidum Drepanum situm est. Interpres quidem poetæ Latinus vocabulum μυχὸς vertit specus:

specus: & commentator eius Isacius Tzetzes Longurum pronunciavit esse λιμνω Σικελίας, id est, lacum sive stagnum Siciliae. at neque specus heic neque stagnum ad Erycem ullum est: nec ego memini vocem *μυχός* me alibi umquam legisse pro stagno seu lacu: sed frequentissimè pro intimo sinuum recessu; & nonnumquam pro ipsis sinibus.

In dicto sinu Virgilius certamen navium ab Aeneà institutum refert prædicto Aencid. lib. v his verbis:

*Nec nos obniti contra nec tendere tantum
Sufficimus. superat quoniam fortuna, sequamur;
Quoque vocat, vertamus iter. nec litora longè
Fida reor fraterna Erycis, portusque Sicanos.*

*Hac ubi dicta, petunt portus; & vela secundè
Intendunt zephyri: fertur cita gurgite classis:
Et tandem lati nota advertuntur arena.
At, procul excelso miratus vertice montis
Adventum sociasque rateis, occurrit Acestes.*

*Postera quum primo stellas oriente fugarat
Clara dies, socios in cætum litore ab omni
Advocat Aeneas; tumulique ex aggere fatuy:*

*Nunc ultro ad cineres ipsius & ossa parentis
Adsumus, & portus delati intramus amicos.
Ergo agite, & cuncti latum celebrenus honorem.
Poscamus ventos, atque hæc mea sacra quotannis
Urbe velis posita templis sibi ferre dicatis.
Bina boum vobis Troiâ generatus Acestes
Dat numero capita in naveis. adhibete penates,
Et patrios epulis, & quos colit hospes Acestes.
Frateræa, si nona diem mortalibus alnum
Aurora extulerit, radiisque retexerit orbem,
Prima cita Teucris ponam certamine classis.*

*Est procul in pelago saxum, spumantia contra
Litora; quod tumidis submersum tunditur olim
Fluctibus, hiberni condunt ubi sidera Cori:
Tranquillo silet; immotâque attollitur undâ
Campus, & apricis statio gratissima mergis.
Heic viridem Aeneas frondenti ex ilice metam
Constituit, signum nautis, pater: unde reverti
Scirent, & longos ubi circumflectere cursus.*

*Inde ubi clara dedit sonitum tuba, sinibus omnes,
Haud mora, prosilire sus.
Tum plausu fremitug, virum studiug, saventum
Consonat omne nemus; vocemq, inclusa volutant
Litora, pulsati colles clamore resultant.*

*Iamque propinquabant scopulo, metamque tenebant,
Quum princeps medioque Gyas in gurgite victor
Rectorem navis compellat voce Menæten;
Quò tantum mihi dexter abis? huc dirige cursum:
Litus ama; & leva stringat sine palmula cauteis:
Altum alii teneant. Dixit: sed caeca Menætes
Saxa timens, proram pelagi detorquet ad undas.*

*At gravis ut fundo vix tandem redditus imo est
Iam senior, madidâque fluens in veste Menœtes,
Summa petit scopuli, siccâque in rupe resedit.*

* * * * *
*Tum satus Anchisâ, cunctis ex more vocatis,
Victorem magnâ praconis voce Cloanthum
Declarat; viridig, advelat tempora lauro.*

* * * * *
*Hoc pius Aeneas misso certamine, tendit
Gramineum in campum, quem collibus undig, curvis
Cingebant silva: mediâque in valle theatri
Circus erat; quo se multis cum millibus heros
Confessu medium tulit, exstructog, resedit.
Heic, qui fortè velint rapido contendere cursu,
Invitat pretiis animos, & prœmia ponit.*

Ex his clarè disertèque patet, locum istorum certaminum fuisse ad ipsas Erycis montis radices. hinc quidpè ad Lilybæum versus nulli alii sternuntur in litore colles. Est hodiè sub Eryce turris in litore, divi Iuliani cognominata, à Drepanis mille paullo amplius passibus disita; & exiguo post eam haud procul ab litore parvula insula, sive scopulus, humilis atque depressus, cui vulgare vocabulum *Isola d' Asinello*; id est, *Insula aselli*. quæ ex situ & formâ adparet esse eadem, quam ita describit in modò citatis Virgilius;

*Est procul in pelago saxum, spumantia contra
Litora; quod tumidis submersum tunditur olim
Fluctibus, hiberni condunt ubi sidera Cori:
Tranquillo silet; immorâque attollitur undâ
Campus, & apricis statio gratissima mergis.*

Ad quæ verba etiam ita commentatur Servius: *Est procul: non nimis longè. Campus: saxi latitudo.* Eritem Pomponius Sabinus: *Procul: nunc procul è propinquo significat. & dicitur procul, quasi præ oculis. Campus: latitudo saxi.*

AEGITHAL-
LVS promon-
torium & ca-
stellum; quod
postea ACEL-
LVS.

Porro apud Ptolemæum litus hoc circa Lilybæum atque Drepana ita consignatum legitur: *Λιλυθαίων πόλις καὶ ἄκρα, Αἰγίθαρος ἄκρα, Ἐμπόριον Σεγέστων, Δρέπανον.* Id est: *Lilybæum opidum & promontorium, Aegitharsus promontorium, Emporium Segestanorum, Drepanum.* Perperam heic Emporium Segestanorum praponi Drepano, post liquidò patebit. *Aegitharsus* autem *promontorium* inter Lilybæum & Drepana nullum aliud esse potest, quàm quod unicum hoc tractu conspicitur, vulgari adpellatione *Capo di santo Todaro*, & aliàs *Burruni* dictum. Atque hunc situm quum rectè jam olim Aegitharso promontorio adsignaverit Cl. Marius Aretius in Chorographiâ suâ Siciliæ; miror, quid postea Thomæ Fazello venerit in mentem, cur Aegitharsum voluerit esse id promontorium, quod, ultra & Erycem montem & Cofanum promontorium, vulgò nunc dicitur *Capo di santo Vito*; Ptolemæumque errasse dixerit, inter Lilybæum id & Drepanum ponentem: utique quum nullum huic opinioni suæ Fazellus adducere potuerit documentum. quamquàm suspicatus videtur, Ptolemæum geminato errore cum Segestanorum emporium, tum proximum huic promontorium alienis intulisse locis. Cæterò prædicta ἄκρα, sive extremitas divi Theodori non montis eminentioris vertice, sed planâ depressâque lingvâ in mare procurrit. Vocabulum eius antiquum, quod apud Ptolemæum legitur *Αἰγίθαρος*, corruptum esse ab genuino *Αἰγίθαλλος*, ex Diodori atque Zonaræ historiis discoscific enim Eclogæ legationum referunt ex Diodori lib. xliiii: οἱ Ἰώνιοι εἰς τὸ Σεγέστων ἦλθε τὸ Λιλυθαίων. νικητὸς δὲ ἐστὶν Ἰππικῶν, τὸν Ἐρυκα παρέλαβε· καὶ τὸν Αἰγίθαλλον εἰείραξεν, ὃν περὶ νῦν Ἀκελλον καλεῖσι, καὶ Σεγέστωνος ὀλιγαρχίας εἰς Φυλακῶν κατέλιπε. Καρθέλων δὲ πύργου, τὰς περὶ τὸν Ἐρυκα τόπους περικατέληθη, νικητὸς ἐν ταῖς ναυσὶ παρεκόμισε διώσων. Ἰππικῶν δὲ ταῖς Φρεαῖς ἔειχε τὴν Αἰγίθαλλον, ἐκνεύσας ἔχωρσε. καὶ ἀντιγόμῳ, ὃς μὲν ἀπέκτανεν, ὃς δὲ ἐφυλάσσεν εἰς τὸν Ἐρυκα. καὶ τὸ μὲν Φρέρον ἰγὲν Σεγέστωνος ἐφύλαξεν. Id est: *Iunius in castra ad Lilybæum abiit. Is noctu Erycem adortus occupavit: & Aegithallum communiuit; quem nunc Acellum vocant; 10000 militibus presidio relictis. At Carthalo, ubi loca circa Erycem jam teneri ab hoste rescivit: noctu manum militum navibus illuc deportat: presidiumque Aegithalli*

- Aegithalli adortus, loco positur. factusque superior, alios interimit, alios ad Erycem fugat. castellum dehinc tria armatorum millia custodiebant.* En, ut disertè & ipse Diodorus Aegithallum circa Erycem montem ponit: quum è diverso promontorium illud divi Viti longè ab Eryce propiùsque Emporium Segestanorum ipsamque situm esset Segestam, quæ tum in Romanorum erat potestate: ideòque huc potius evasuri erant Romani milites, quam ad Erycem. Eandem historiam & Zonaras refert, Annalium tomo II, his verbis: *Ἐν τῷ τῶν Ἐρυκα παρεσθίου τοῦ ἰνίου, καὶ ὁ Καρθάγων κατέλαβεν Αἰγίθαλλον.* Id est: *Inserèd Iunius Erycem subegit: & Carthalo Aegithalum occupavit.* Vnico λ id vocabulum scripserit ipse Zonaras, an librarius postmodò alterum omiserit, equidem ignoro: cæterùm geminum debere esse λ, ex gemino argumento perspicuo. primum, quòd apud Ptolemæum loco duorum λ suppositum ab incurioso librario fuerint aliæ duæ literæ ρσ. tum, quia idem locus, qui antea dicebatur ὁ Αἰγίθαλλος ἀκρὸς καὶ Φρέρον, id est, AEGITHALLVS, promontorium & castellum, postea mutato nomine dictus fuerit ὁ Ἀκελλός, ACELLVS. quod nomen utrum jam Diodori ævo habuerit locus, an verò ὁ ἐκλογίδης τῶν περσεβειῶν sive *Excerptor legationum* postea sui sæculi vocabulo antiquum illud explicare voluerit, incertum est. Leander in Siciliae descriptione fluvium, qui ab dextro dicti promontorii latere in mare effluit, vulgòque aliàs incolis dicitur *Birgi*, nescio quo auctore adfirmat, adpellari *Acilino*. quod vocabulum haud dubiè illi mansit à proximo promontorio atque castello Acello, quasi *Acellinus*. Cæterùm in eiusdem lib. xxiiiii Eclogis continuò sequitur fragmentum tale: *Εἰς δὲ τὸν λόγγωνα Κατάνης Φρέρον ὑπῆρχε καλέμενον Ἰπάλιον. ὅπερ πολεμίας Βάρκας ὁ Καρχηδόνι [.] * . Βάρκας δὲ νυκτὸς κατέλαβεν, καὶ τὴν δυνάμιν ἀποπέλασε, αὐτὸς πρῶτος ἤρησάμενος τῆς πρὸς Ἐρυκα, παρέλαβε τὴν πόλιν, καὶ πάντας αἰείλε· μετῴκιστο δὲ τὸς λοιπὰς εἰς τὰ Δρέπανα.* Id est, ut nuperimus interpretis vertit: *In Catana regione castellum erat nomine Italium: quod Barcas oppugnatum Mox postea: Barcas autem noctu adpulsus, expositis copiis, ipse adscensus ad Erycem princeps, urbem occupat: omneisque occidit: superstites Drepana transmigrare fecit.* In notis autem idem interpretis ad voces istas *εἰς δὲ τὸν λόγγωνα* ita commentatur: *Non caret mendis hic locus; nec quomodo corrigendus & supplendus, adparet. Interim lego, ἐν τῇ χώρᾳ Κατάνης.* Ut sæpè aliàs, sic hoc loco etiam parum historię geographięque antiquę gnarum se prodidit dictus interpretis. considerandum quidpe erat, nihil tum ampliùs tentasse in orientali insulæ larere Cathaginiensibus contra Romanos. circa Erycem autem & Lilybæum bellum tunc fuisse illud decennale, quod suprâ ad Lilybæi descriptionem indicavimus. Ego igitur corruptum istum locum ita restituendum censeo: *Ἐν δὲ τῇ χώρᾳ τῆς Δρεπανῆς Φρέρον ὑπῆρχε καλέμενον Αἰγίθαλλον.* id est: *In Drepanitano agro castellum erat nomine Aegithallum.* Sic scilicet in iisdem Eclogis, ut suprâ adduximus, jam antea consimili modo regionem sive agrum adpellavit *τὴν Δρεπανίαν*, urbem verò ipsam *τὴν Δρέπανα*. Verba illic leguntur ista: *τὴν ἀγορὴν τῶν Ῥωμαίων ἔσπευον εἰς Δρέπανα· καὶ τῆς λοιπῆς ἀγορῆς τὴν χεῖραν ὡς τῆς Δρεπανῆς λαβόντες, εἰς τὸ Λιλυθαῖον ἦλθον.* Id est: *Commeatum Cathaginienses Romanis interceptum Drepana abstulerunt: & de reliquo commeatu, quæ usui sibi forent, ex Drepanitano agro acceptis, Lilybæum abiverunt.* Vbi prædictus interpretis, quum discrimen inter *τὴν Δρέπανα* & *τὴν Δρεπανίαν* ignoraret, posteriùs hoc in versione omnino præterit.

Porro inter Aegithallum & Lilybæum antiqua fuit Phœnicum *μοτύη πόλις*, id est, ΜΟΤΥΑ ΜΟΤΥΑ urbs: Thucydidi, Diodoro, Pausania, Polyæno, ac Stephano memorata. opidum cum Stephani epitomator: *μοτύη, πόλις Σικελίας, ἀπὸ μοτύης γυναικὸς, μινυσιῶσις Ἡρακλεῖ τὸς ποταμῶν.* ἐλάσσονας τὸς αὐτῆς βῆς· Ἐκατὰ Εὐρώπῃ. φίλις δὲ Φρέρον αὐτῆς Φησι Σικελίας ἀρχαῖοι ἡμετέροις. τὸ ἔθνος μοτυαῖοι. [lege, μοτυαῖοι.] Id est: *Μοτύα, urbs Sicilia: à Μοτύᾳ muliere sic dicta, quæ Herculi indicavit eos, qui boves eius abegerant; ut auctor est Hecateus in Euporâ. At Philistus castellum ipsam tradit esse Sicilia, ad mare situm. Gentilitium inde Μοτυαῖος.* Græcâ scilicet formatione. ori verò Romano fuerit ΜΟΤΥΕΝΣΙΣ. De eadem urbe Thucydides, lib. vi, ubi de præfide agit Siciliae insulis, ita scribit: *ὠψίω δὲ καὶ φοίνικες πρὸ πάντων μὲν τῶν Σικελίων, ἀκρὸς τῆς Ἰππὶ τῆς ἡλιασῆς ἀπολαβόντες ἐν τῇ Ἰπικείμωρα νησιῶν, ἐμπροχίας ἐνεκον, τῆς πρὸς τὰς Σικελίας. ἐπεὶ δὲ οἱ ἕλληες πολλοὶ κατὰ ἡλιασῶν ἐπειρέτωλεον, ἐκλιπόντες τὰ πάλαι, μοτύαν ἔσολέν τε ἔσαν Ἰππικῶν, ἐγγὺς τῶν Ἐλύμων Ῥωμαιοῖσιν, ἐπέμεινον, ζυμμαχία τῆς πρὸς τῶν Ἐλύμων, καὶ οἱ ἐπὶ τὴν ἐλάσσαν ποταμῶν Καρχηδῶν Σικελίας ἀπέχθη.*

ἀπέχθη. Id est: Phœnices præterea circa omnem habitabant Siciliam, occupatis extimis ad mare partibus, parvisque insulis ei obiacentibus; negotiandi cum Siculis causâ. At postquam per multi Græcorum illuc navibus trajecerunt; relictis plerisque, Motyam & Soluntem ac Panormum, finitima Elymis opida, sedibus ibi positâ unâ incoluerunt; freti cum Elymorum societate, tum quia exiguo inde ad Carthagem tractu Sicilia distat. A Motyâ equidem brevissimus erat tractus, c. l. xxx circiter millium passuum; ut supra dictum. longius erant remotæ apud Tuscum mare Panormus & Solus; quæ hodiè Palermo & Solanto vocantur. Apud Pausaniam in Eliacis hæc leguntur: Ἐστὶ δὲ καὶ τὴν ἄκρην ἐν Σικελίᾳ, τὴν Πτερυγιδίην ἔπι Λιβύης ἔσθ' Ἐνότῃ, καλεσμένην δὲ Πάχων, ἠοτή πῆλις· οἰκῆσι δὲ Λίβυες ἐπ' αὐτῇ καὶ Φοίνικες. τῶπις τῆς ἐν μετῇ βαρβάρους Ἀγρηντῆσι καὶ Ἐσάσιωντις ἐπιλέμεν, καὶ λέγουσι πλὴν Ἰάφου ἀπ' αὐτῆν λαβόντες αἰθέσου τὰς παῖδας ἐς Ὀλυμπίαν τὰς χαλκῆς. Hoc est: Ad Pachynum, Siciliæ promontorium, quod in Africam & notum vergit, urbs est Motya, quam Afri ac Phœnices habitant. cum his Motyensis barbaris Agrigentini, orto inter eos dissidio, bellum gessere. prædâque captâ, apud Olympiam aneas puerorum statuas de manubus posuere. Error hic sanè ingens est Pausaniæ, Πάχων pro Λιλυθαίων scribentis. nulla quidpe Agrigentinis esse poterat per Gelensium Camarinensiumque, potentissimarum civitatum, & ad Pachynum promontorium expeditio: & si fortè classe eam factam suspiceris; Pachynus in Syracusanorum fuit ditione atque agro: Phœnices verò, teste Thucydide, postquam Græci in Siciliam commigrare cœperunt, relictâ omni aliâ insulæ orâ, apud Elymorum tantum sineis se tenuerunt. Erravit quam vehementissimè Fazellus, Decad. 1, lib. 1, cap. 1, Motyam hanc Pausaniæ Pachyno promontorio adferens, inani atque irritò divi Hieronymi, qui ne somniavit quidem de eâ, testimonio adducto. Sed & situs, quem ipse Pausanias illi apud Motyam promontorio tribuit, uni Lilybæo convenit. sic enim Mela lib. 11, cap. vii: *Lilybæum vocatur, quod in Africam spectat.* & Plinius lib. 11, cap. viii: *Lilybæum in Africam vergit.* Solinus cap. xi: *Lilybæum in Africam extenditur.* Martianus Capella lib. vi: *Lilybæum Africæ sineis videt.* Et Strabo lib. vi: *τρίτη δὲ ἡ ἄκρη ἐστὶν ἡ προσηχὴς τῇ Λιβύῃ, βλέπουσα πρὸς αὐτὴν ἄμα καὶ τὴν χεῖμερῖν δύνειν, Λιλυθαίων.* Hoc est: *Tertium promontorium est, quod, Africæ obversum hibernoque occasui, Lilybæum dicitur.* Et postea: *Ἐστὶ δὲ καὶ δὴ Λιλυθαίων τῶν ἀκρῶν διαρμα ἔπι Λιβύῃ καὶ Καρχηδόνι.* Id est: *Brevissimus à Lilybæo in Africam tractus est ad Carthagem.* Polybius lib. 1: *τὸ δὲ τρίτον ἀκρωτήριον τῆς ἡμετέρας ἐστὶν εἰς αὐτὴν τὴν Λιβύην, ὅππικεταὶ δὲ τῆς προσηχόμενης τῆς Καρχηδόνος ἀκρωτήριος Ὀυγίρας, καὶ ἐστὶν εἰς χεῖμερῖνας δύνειν, πρὸς ἀνατολήν τῃ Λιλυθαίων.* Hoc est: *Tertium promontorium in ipsam versum est Africam, commodè situm ad tractum versus prædictâ Carthaginis promontoria, vergitque ad hibernum occasum, nomine Lilybæum.* At è diverso Pachynum præscos mortaleis in Græciam atque Peloponnesum direxisse, supra prioris voluminis cap. 111 ostensum est. Certum igitur ex his fit, falsò atque imperitè à Pausaniâ scriptum esse Πάχων, pro Λιλυθαίων. Phœnices eius ætate, ut qui sub Adriano Romanorum imperatore vixit, jam dudum nullam incolebant Motyam; ut mox infra patebit. proinde istud etiam negligentius paullo vocabulum οἰκῆσι, ex antiquorum temporum aliquibus monumentis transcripsit. Verum enimverò haud semel imperitum se rerum Sicularum prodit Pausanias. Exemplum eius rei inter alia haud leve fuerit in Hierone, Syracusanorum rege: quem ille à Dinomene interfectum adfirmat; quum morbo hunc extinctum fuisse, Hieronymum verò à Dinomenis conspiratione occisum in Leontinis, è Livii simul & Polybii constet historiâ. Cæterum apud Diodorum lib. xii hæc perscripta sunt: *Εἰς δὲ τὴν Σικελίαν κατὰ πᾶσιν ἔρχομενος ὁ Σαρακῆσις, ὅππικεταὶ εἰς Σαρακῆσιν κατελήθη, Σικελίας ἀκρῶν αὐτῶν τῶν Φιλῶν· ἀπὸ τῶν δὲ Ἐπιβολῆς, ἀρμῆσι δὴ τῆς μεσογείας, καὶ κατὰ Λιβύην τὴν Σελωνῆντι, καὶ τὴν πόλει μίσησιν, ἐπέειχε, ἔπειτα κατὰ τὴν ἀκρῶν τῶν Σελωνῆντιων. πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας ἑπιδοχόμενους εἰς τὸν τόπον, Σικελίαν δὴ διώκειν ὅππικετων ἀνδρῶν ἑξαιρηθῆναι. ἐν τῷ δὲ ὄρμῳ μὲν περὶ τὴν τῶν Μοτυλιῶν ἐπέστησεν χώραν, ἔτις ἐπιβλήθησιν ἐκ τῆς πόλεως μάχη πικρῆσιν, πολλὰς μὲν αἰεῖλε, τὰς δ' ἄλλας Σικελίαν εἰς τῆς εἰρήνης. μὲν δὲ πᾶσι τὴν τῶν Πεισορμίων χώραν λεηλατήσας, ἀναστρέψας εἰς τὴν ἑμερῆσιν. Hoc est: *Hermocrates, in Siciliam adpulsus, Syracusas redire, amicis adjuvantibus, tentabat. verum, ubi hoc conatu frustratur; per mediterranea properans, Selinuntem occupat: &, parte urbis communità, Selinuntios, excidio superstitēs, undique convocat. aliis quoque compluribus in eum locum recepis, sex millia lectissimorum virorum contrahit. Inde primum Motyensem agros populatur: & egressos urbe prælio**

praelio vincens, non paucos ex iis occidit: reliquorum fugientium turbam insectatus, intra muros compellit. Post hac Panormitanorum etiam sine excursionibus infestans, ingenti praeda potitur. Et eodem libro postea: ο' δ' Ἰμίλιος ἀκροῦς ἔσται, ὅτι Συρακούσων ἀπὸ τῆς οἴτης ἀρκαμίζοντες εἰς Ἀκρόγωνα καὶ Ἰελασίαν. διόπερ πάντων μόνων ἔχων ἐλπίδα σωτηρίας, τὸς μὲν στρατιῶτας ἐπεισὶν ὀλίγας Ἰπποκρίν ἡμέρας, ἐνέχουσα δούσ τε ἀρὰ τῶν ἐκ Καρχηδόνος στρατοπέδων πύργου: καὶ αὐτὸς μὲν ἐκ Πανόρμου ἐκ Μοτύης μεταπεμψάμενος ποσαρχὸν τε τμήρους, ἐπίτητο τοῖς πῦλ ἀγροῶν ἀρκαμίζον. Id est: Himilcar per indicium cuiusdam edoctus, Syracusanos magnam frumenti vim Agrigentum navibus deportare; quod unica hac spes superesset, militibus persuasit, ut pauculos adhuc dies sese continerent, poculis Carthaginiensium militum ad maiorem fidem pignori traditu: ipse vero ex Panormo ac Motya irremibus x l. accessit, insidias commcatum advehentibus fruit. Heic quia utrobique Panormi cum Motya conjuncta fit mentio, omnes nostri saeculi Siciliae chorographi Motyam eo situ fuisse statuerunt, quo nunc Portus Galli, viii millia passuum a Panormo conspicitur. quae de re ita Fazellus in primae decadjs lib. vii, cap. vi: Post Hyccaram deletum opidum ad ii passuum millia parvula illa Feminarum insula hodie, a litore i passus recedens, succedit. quam Motya urbs vetusta, Thucydidi lib. vi & Diodoro lib. xiiii, ad passus circiter mille sequitur; in sinu, quem Portum Galli hodie nominant, sita: ubi & tutris est specula, a Sferracavallo vernacule dicta, ob lapides acutos, quibus a natura semite sunt stratae. cuius urbis pauca admodum ibi vestigia, & obruta, solo operata, sed maxima, adparent, lapidumque quadratorum, eorumque ingentium, mira monumenta. Et post citata Thucydidis Diodoriquē verba: Ex Diodori verbis haec mi rationes colliguntur: quod, quum tota hac ora, Panormo vicina, sinus, praeter Soloentum & hunc, quem Galli portum vocant, nullus sit, & nullibi deletae priscae urbis vestigia, Panormo propinqua, & ad mare sita, praeter haec, quae licet obruta, admiranda tamen sunt, adpareant: iure optimo hanc urbem fuisse Motyam iudicandum sit. Atqui Diodorus, lib. xiii, ut mox videbimus, non ad sinum in continenti, sed insulam quaedam Motyam fuisse sitam, testatur. quapropter paullo probabilius Iosephus Bonfilius, Sicular. rer. lib. i, in ipsa Feminarum insula eam collocat. Pergit ibidem Fazellus ita: Motyas in Sicilia treis fuisse, Graeci tradiderunt. quarum eam, quae ad Pachynum est, suo loco satis descripsimus: altera in Agrigentinis agris sita, eorum erat praesidium: tertia est haec, quam Phoenices incoluisse, lib. vi Thucydides refert. Caput Galli Motyae succedit: ac deinde turris specula in scopulis structa, a Mondello nomen habens. Vnam tantum fuisse in omni Sicilia Motyam, iam ante nos ostendit in suo de primis Siciliae Italiaeque incolis opere doctissimus Marianus Valguarnera; quamvis & ipse perperam prope Panormum eam statuens. De eadem sic tradit Marius Aretius, in Chorographia Siciliae: Quum Diodorus lib. xiii Motyam nec a mari nec a Panormo multum se junxerit, sinumque dixerit habere maritimum, & Thucydides Elymis finitimam statuerit: Motyam esse arbitrari tumultum, qui non procul est a Panormo, occasum versus, quem Mandellum dicunt. sunt etenim haud procul ruinae in praedio, (secundum recentiores vocant,) cui Capacis nomen. Sed Diodori loca, in quibus Motyam non in continenti Siciliae prope Panormum, sed in insula inter Lilybaeum Erycemque disertissimis verbis collocat, inspicienda erunt. Libro igitur xiii, ο' δ' Ἰμίλιος, inquit, ἐκβιβάσας πῦλ διώσων, κατ' ἐραππέδωσεν, δεξιά μιν δὲ τὸν Ἰφρέατον, ὁ κατ' ἐκείνους μὲν τὸς καιρὸς ἀνομάζετο Λιλυθαίων, μὲν ἢ πάντεσσι πολλοῖς ἔτεσσι πρὸς αὐτὰ κληθείσης πόλεως, αἰπὸν ἐξήθη τῇ πόλει τ' ἐπωνυμία. * τὰς μὲν οὖν ναῖς ἐν τῷ πεδίῳ κατὰ τὸν κόλπον πρὸς ἐρωδύκην, βελόμην ἐννοίαν δίδοναι τοῖς Συρακούσαιοις, ὡς ἐπ' ἀρεσὶν ἐκείνους πλεμῆσαν, εἰ δὲ ναυική διώσων ἀρκαμίζον ἐπὶ Συρακούσας. ἀρκαμίζον δὲ τὸς παρὰ Ἀγριγέντων στρατιώτας καὶ τὸς ἀπὸ τῶν ἄλλων συμμάχων, ἀνέδωξεν δὲ τὸν Ἰμύλιον, πῦλ περὶ αὐτὸν ποιεῖ μιν ἐπὶ Σελινύτων. Id est: Annibal, expositis in terram copias, castra metatur: a puteo exorsus, cui tempestate illa Lilybaeo nomen erat: sed multis post annis opido juxta condito nominis causam praebuit. Navis in sinu, qui est ad Motyam, subduxit: significare volens hoc pacto Syracusanis, se non, ut ipsis bellum moveret, aut nautico Syracusas exercitu invaderet, Siciliam ingressum esse. Aegestianorum igitur aliorumque sociorum militibus adsumtis, castra a Lilybaeo movens, versus Selinuntem iter facit. En, quid malum ille, positus ad Lilybaeum castris, navis prope Panormum in terram subduxisset, loco lxx amplius ab Lilybaeo passuum millia disito? Prope Lilybaeum fuisse Motyam, vel ex hoc Diodori loco certum est. Idem auctor postea, lib. xiiii: Διονύσιος δὲ ἀναλαβὼν τὸς Συρακούσαιοις καὶ τὸς μηδοφόρους, ἐπὶ δὲ τὸς συμμάχους, ἀνέδωξεν ἐκ Συρακυσῶν, ἐπ' Ἐρυκὸς πῦλ πορείαν ποιεῖ μιν * ἐμικρὸν γὰρ πρὸ λέφου τῆς Μοτύης πόλις ἴσται, ἀπὸ τῶν Καρχηδονίων, ἢ μάλιστ' ἐχθρῶν κατὰ

hostibus jam infessum: navigia in portum deducere non audent: quum non obscuram esset propter ostium illius angustiam paucis trirēibus cum multo pluribus dimicandum esse. Et quia numero militum abundabat, facile navigia, per terram protracta, in mare, quod extra portum erat, conseruavit. Mox: Dionysius vero, quum operantium multitudinem aggerem perfecisset; omnis generis machinas ad muros tandem adiecit; arctibus turreis verberans, & de propugnaculis resistentis opidanos catapultis arcens. Turreis etiam, rotis incumbentes, quae a senis promoverentur, ad muros adduxit: quarum altitudo domus exaequabat. Capitur hinc urbs a Dionysio. Post haec, Himilco ad Panormum trajecit. expositisq. copiis, in hostem contendit. & iussit praeternavigare trirēibus, ipse in transitu Erycem prodicione cepit: & mox ad Motyam castra movit. & quia per id tempus circa Aegestam cum exercitu Dionysius haerebat; Himilco vi Motyam expugnauit. Ex his satis jam aperte liquet, Motyam illam insularem urbem inter Lilybaeum Erycemque fuisse sitam. disertè enim Diodorus ait Himilconem, a Panormo ad Motyam contendentem, in transitu occupasse Erycem. Suprà autem tradit, eundem Himilconem, quum noctu ad Selinuntiorum oram adpulisset, circumnavigato inde Lilybaeo promontorio, sub ortum diei ad Motyam accessisse. quod minime in Galli portum quadrat; ut qui LXXX millia passuum ab dicta Selinuntiorum ora abest. Huc accedit, quod Erycini, ingenti Dionysianarum copiarum, Motyam obsidentium, numero territati, Dionysio sese dederint. qui terror nullus esse potuisset, si Motya ad portum Galli in Feminarum insula fuisset sita; utique intercedentibus Aegestanorum latissimis finibus, sub Carthaginensium ditione agentium. Sed & antea lib. XI II Annibalem ait, quum ad Lilybaeum promontorium castra posuisset, naveis apud Motyam subduxisse. quod planè absurdè facturus erat, si Motya in dicta Feminarum insula fuisset. Huc denique adde, quod Hecataeus, ut Stephani refert epitomator, Motyam ab femina dictam tradidit, quae Herculi boum fures indicaverat: quum Eryx, ut supra dictum, Herculis boves subduxerit. Est autem hodièque insula, solo humili atque depresso, VI circiter stadia ab continente Sicilia, II ab Aegithallo promontorio passuum millia, VII ab Lilybaeo distita, vulgari nunc vocabulo *Isola di Santo Pantaleone* dicta: in quam unam quum omnes supra scripta historiae congruant, nullum jam dubium esse potest, quin haec illa sit, quae olim Motyam Carthaginensium urbem sustinuit. Inter hanc verò & praedictum Aegithallum promontorium fuit supra Diodoro memoratus **MOTYENSIVM PORTVS**: mole haud dubie ab insula versus promontorium **PORTVS Motyensium** producta inclusus. de quo ita etiam scribit Polyaeus, Strategemat. lib. V: Διονύσιος, ἱμῖλκων, ἑπιπλάσων, καὶ τὸ σῆμα τὸ λιμνὸν ἔμοτυσίων [lego, τῶν μοτυσίων] ἀπὸ Φρέζων, αὐτὸς ἢ ἀπὸ τῆς μετῆς τὸ πλεονεξίας εἰς ἑρπετὸς καὶ ἀντικρῦ, καὶ περικαλιεὶς ὄντα ταύτας ἐξ ἑρπετῶν ἡμῶν, ἔχοντες ἀλλοτὴν τὴν ἀγαγῶν τῶν τελεθῶν. Ἐπὶ τῆς περὶ τῆς ἀκρῆς τὸ λιμνὸν τῆς λιμνῆς ἡμῶν, εὐρὸς ἢ ἐσθία. τῶν οἱ ἐραλῶν ἐξ ὄντων Φαεργῶν τῆς ὑπερλίτης καὶ τῆς τελεθῆς ἡμῶν μιᾶ. ἱμῖλκων, Φοβηθεὶς, μὴ Διονύσιος ἀπὸ λαβῶν ὑπερτὸ ἀκρῆν ἑπιπλάσων, τῆς Καρχηδονίως ἐπὶ τῷ σήματι ἔλιμνῶν καὶ περικαλιεὶς ἐνδὸν ἐξέλει, βορεὶς πλάσων ἔχει ἀπὸ πλεονεξίας. Διονύσιος δὲ καὶ τὸν λιμνὸν ἔτ' ἐμετῶν καὶ τὸ νευλιὸν ἀνεσώσων. Id est: Dionysius, Himilcone adnavigante, atq. ostium portus Motyensium praesepiente, ipse, copiis a Motya deductis, castra e regione constituebat; nautasq. & milites, ut bono essent animo, hortabatur, traditionemq. navium pararent. Sub promontorio, quod portum includebat, locus erat planus & luto caenoq. obductus, latitudine XX stadiorum, [id est, millium II, passuum 10.] hunc milites obsepiebant lignis, trirēibusq. LXXX transportabant uno die. Himilco, veritus, ne Dionysius, adsumia classe, supra promontorium eveberetur, Carthaginensibusq. intra ostium portus conclusos conficeret: spirante Aquilone, secundo vento inde decessit. Dionysius verò & portum & Motyam & classē obtinuit. In quibusdam manu scriptis exemplaribus pro τῶν μοτύων legitur τῶν ὀμοτύων. & apud Stephani epitomatores ita est: μετῆς, πῆλις Σικελίας, ἀπὸ μετῆς γυναικῶς, μενοσίων Ἡρακλεὶ τῆς ἐλάσωνος τῆς αὐτῆς βῆς. Ἐκατῆς Εὐρώπης. Φίλις δὲ Φρέζων αὐτῆς Φοσι Σικελίας ἀρραλῶν. τὸ ἔθνην μοτυσίων. Hoc est: Motya, urbs Sicilia, a Motya muliere dicta, quae Herculi indicavit eos, qui boves eius abegerant; ut auctor est Hecataeus in Europa. At Philistus castellum eam tradit esse Sicilia, juxta mare situm. Gentilitium inde est Motysaeus. Sequunturque continuo ista: μοτύων, Σικελίας Φρέζων, καὶ τῶν μοτύων Φίλις Σικελικῶν πῆλις, τὸ ἔθνην μοτυσίων. Id est: Moryle, Sicilia castellum circa Motylam; auctore Philisto, Sicular. rev. lib. V. Gentilitium inde Motylaeus. Sanè, ut saepenumero alias, sic heic etiam

etiam unam eandemque urbem ineptum istum Stephani epitomatores in duo di-
versa secretaque loca distraxisse, vehementer ego vereor. Etenim si usquam heic cir-
ca Motyam fuisse aliquod castellum Motyla; certe in præscriptâ Dionysii expedi-
tione id memorasset Diodorus. Quin illud Philisti Σικελίας Φρηγον Θραβαλάσιον Mo-
τύω, idem fuisse censeo, quod Sicular. rer. lib. v. memoravit. Sed ipsum fortè heic
errasse Philistum in motύλα vocabulo si suspicer, quid mirum fuerit, quando motύω
dixit esse locum Θραβαλάσιον, id est, juxta mare situm: quem θαλάσιον live ησιωλικόν,
id est, insularem fuisse, ex disertissimâ Diodori historiâ constat. Vitiosa esse apud
Stephani epitomatores vocabula motύω & motύλω, pueris etiam liquet. Et
apud Polyannum etiam non motύλω ex illo ο motύλω conjiciendum esse, sed legen-
dum motύω, ex eâdem Diodori historiâ clarè patet.

Ceterò ortum Motyæ quod attinet; suprà è XIII Diodori libro intelleximus,
απικων, id est, coloniam fuisse Carthaginensium. cum quo consentiens Thucydi-
des, dicto lib. vi, Ε πρὸς δὲ, inquit, οἱ Ἕλληες πολλοὶ κατὰ θαλάσσιον ἐπέπλεον, ἐκλιπόντες [οἱ
φοίνικες] πρὸς πλείω, motύω καὶ Σολοεντῆ καὶ Πάνορμον, ἐγγὺς τῇ Ἐλύμων, Σωοικισσάντες ἐπέμνητο, ἑμ-
μαχία τι πρὸς τῇ τῇ Ἐλύμων, καὶ ὅτι ἐπιπύθεν ἐλαχιστὸν πλὴν Χαρχηδῶν Σικελίας ἐπέχθη. Id est:
Postquam verò permulci Græcorum in Siciliam navibus trajecerunt, Phœnices, plerique reli-
ctis, Motyam, Solocentem, atque Panormum, prope Elymos, sedibus ibi positis, unâ incolerunt;
freti, cum Elymorum societate, tum quòd exiguo inde in Carthaginem trajectu Sicilia distat.
Hinc etiam illud Pausaniæ in Eliacis: Ἐστὶ δὲ κατὰ τὴν ἀκρῶν ἐν Σικελίᾳ, τῇ περὶ τὸν Ἰθὴν 10
λίβυος καὶ Νότυ, καλεωμένη δὲ Πάχυνον, Μοτύη πόλις οὐκ ἔστι ἡ λίβυος ἐπὶ αὐτῇ καὶ φοίνικες. * .
Οἱ δὲ φοίνικες ἔλιβυος εὖτε ἀφικόντο κενῶ, καὶ ἀπικῶν χαρχηδονίων εἰσίν. Hoc est: Ad Pachy-
num, Siciliae promontorium, quod in Africam & austrum vergit, urbs est Motya; quam Afri-
ac Phœnices habitant. Et mox: Phœnices atque Afri communi classe in insulam venerunt;
Carthaginensiumque sunt colonia. Hinc item illud Marciani Heraclensis, post enume-
ratas Græcorum in Sicilia colonias:

τὰ δὲ λοιπὰ βάρβαρ' ἐστὶ τῶν πολισιμάτων,
χαρχηδονίων ἐπιπύθεντων τὸς πέρας.

Hoc est:

Reliqua opida sunt barbarica;

Loca à Carthaginensibus communita.

30

Per Afros intellexisse Pausaniam Carthaginensibus, per Phœnices verò eos, qui ante
Carthaginensium in Sicilia transitum, è Phœniciâ à Tyro profecti, oram insulae
maritimam occupaverant, superioris voluminis cap. II ostensum. Vtrique autem,
ut ibidem docui, non κενῶ εὖτε ἐς νῆσιν ἀφικόντο, quod tradit Pausanias; id est, non
communi classe in insulam uno eodemque tempore pervenerunt: sed κενῶ εὖτε Σωοικι-
σσαν, id est, communibus copiis communique expeditione condiderunt sive incolis frequenta-
runt prædictas tres urbes. Sed apud eundem Pausaniam in Phocicis ita scriptum
est: Οἱ ἡ Λιπαρεῖσι Κνίδιον μὲν ἦσαν ἀπικῶν. τὴν δὲ Δοποκίαν ἠγεμόνα ἠρώδη Φασιν ἀνδρα Κνίδιον
ἔνομα δ' εἶναι οἱ Πένταθλον Ἀπίοχ' ἑνεοφάνας Συρακῆσι' ἐν τῇ Σικελίᾳ πρὸς συγγραφῇ Φησι. 40
λέγεται δὲ εἰς τὴν Πάχυνον τῇ ἀκρῇ τῇ ἐν Σικελίᾳ κλισσάντες πάλιν, αὐτοὶ μὲν ἐπιπύθεν ἐπὶ τὴν Ἐλύ-
μων καὶ φοινίκων πλεονέκτες τὰς νῆσους ἡ ἔχου ἱρήμους εἶμι οἱ ἀναστήσαντες οὐδ' ἐνοικιστῶν' αὐτῶν
καὶ πρὸς τὴν ὀμηρεῖα λίβυος καὶ ἡμῶν ἐπὶ ὀνομάζουσιν. Id est: Liparenses Cnidiorum colonia
fuerunt. cuius ducem virum Cnidium Pentathlum nomine fuisse, Antiochus Syracusanus, Xenoph-
anis filius, in Siciliensi historiâ scriptum reliquit. At is etiam, Cnidios ex eâ urbe, quam ad
Pachynum Siciliae promontorium condiderant, ab Elymis ac Phœnicibus bello pulsos, insulas va-
cuas tenuisse, ejectionibus prioribus cultoribus; quæ ex Homericis carminibus ad hanc usque nostram
atatem Aeoli cognominantur. Motyam haud dubiè intellexit Antiochus, apud Lily-
bæum promontorium: quod perperam heic etiam, ut in Eliacis, vocavit Pausanias
Pachynum. atque eadem de causâ Pausanias in dictis Eliacis dixisse videtur, οὐκ ἔ-
στιν Ἰθὴν αὐτῇ λίβυος καὶ φοίνικες, id est, inhabitant eam Afri atque Phœnices: non verò
φικισσάντων, id est, condiderunt eam. neque alia heic umquam urbs memoratur an-
tiquis auctoribus. quidpe Lilybæum opidum postmodò à Carthaginensibus con-
ditum fuit; Motyâ à Dionysio expugnata; ut mox ostendam: & Eryx circa Troia-
ni belli tempota, Drepana verò multis sæculis post condita fuisse; ut suprà do-
cuimus. Ceterò Diodorus historiam istam de Pentathlo & Cnidii aliter re-
fert. Verba eius, lib. v, de eisdem Liparensibus insulis hæc sunt: μετὰ δὲ τῶν πε-
πλησίων

πολλοῖς ἔπειν ἕσπερον, πάλιν τῶν νήσων ἔξερημαθῶν αἰεὶ καὶ μάλλον, Κνιδίαι ἄγες καὶ Ρόδοι δυσσεση-
σμένες τῇ βαρύντητι τῶν κῆρ τῆ Ἀσίας βασιλείων, ἐγνωσαν δουρικίαν ἐπιπέμπειν. διόπερ πρῶτος αἰὼν
σφῶν αὐτῆ ἡγεμόνα Πένταθλον τῆ Κνιδίου, καὶ τῆ Πεντηκονταχίαν, καὶ ἑξῆς τῆ Σικελίας εἰς τὰς κατὰ Λι-
λυθαίων τόπους, κατέλαβον Αἰγεστίαις ἔ Σελινυντίαις ἀποτιθεμένους πρὸς ἀλλήλους. πρῶτος ἦ τις
Σελινυντίαις συμμαχεῖν, πολλὰς ἀπέβαλον κατὰ τῆ μάχην, ἐν οἷς ἡ αὐτὸς ὁ Πενταθλος. διόπερ οἱ πε-
ραλφθέντες, ἐπὶ δὴ κατέπλεμην οἱ Σελινυντίαις, διέγνωσαν ἀπέμειναι πάλιν ἐπ' οἴκῃ. ἐλόιδμοι ἡ ἡγε-
μόνας τὰς οἰκείας ἔ Πενταθλος, Γόργον καὶ Θεόδοτον ἔ Ἐπιθησιδῶν, ἀπέπεσον δὲ τῆ Τυρρηνικῆ πελά-
γος. πρῶτος πλοῦτων δ' αὐτῆ τῆ Λιπαρῶν, καὶ Φιλοφρόνης δουροχῆς τυχόντων, ἐπείσθησαν κοινῇ μετὰ
τῆ ἑγχωρίων κατοικήσαι τὴν Λιπαρῶν, ὅτων ἀπ' Αἰγῆς πεδίλων ἀφ' οἷς ἡντιμεσίαν. Hoc est:

19 Multos post annos quum iterum magis magisque à cultoribus in sula destituerentur, accidit, ut Cni-
diorum Rhodiorumq, nonnulli, asperitatem regum Asiaticorum pertasi, colonia deducenda consi-
lium inirent. Creato igitur ad hoc duce Pentathlo Cnidio, in Siciliam transvecti, ad Lilybei re-
gionem adpulerunt, Olympiade L. Bellum tum forte Aegestani ac Selinuntii inter se gerebant.
In societatem igitur Selinuntiorum pellecti, multos in praelio, & inter hos Pentathlum ipsum,
amiserunt. Victis itaque bello Selinuntis, superstites domum reverti cogitabant. ducibusque è
propinquis Pentathli, Gorgo ac Thestore & Epitherside, delectis, per Tyrrhenum mare cursum
instiuebant. Ad Liparam ergo delati, quum perbenigne exciperentur, facile, ut habitandi cum
incolis, quorum vix 10 ab Aeolo superstites erant, societatem inirent, persuasi fuerunt. Verum

20 in hunc modum licet Diodorus ab antiquissimo scriptore Antiocho circa Cnidio-
rum coloniam discrepet; ex utriusque tamen narratione colligere datur, Olympiade
L, id est, circa annum ante natum Iesum 151xxx, Cnidios; Græcam ex Cariâ
gentem, in Sicilia apud Lilybæum promontorium condidisse urbem Motyam. quam
mox, pulsis conditoribus, κοινῶ ἔργῳ, id est, communi ope atque expeditione occuparunt
& ἑνωσίαν, id est, unâ incoluerunt Phœnices cum Carthaginiensibus. qua de re plura
nobis dicta sunt prioris voluminis dicto cap. II. Cæterò jam nullam existisse Dio-
dori atate Motyam, ex præteriti temporis verbis, ἡ & εἶς, quibus in præscriptâ
narratione lib. XIII utitur, liquidò adparet. Quando & quo casu tandem omnis
esse defierit, nullibi adnotatum reperio. Propinqui tamen opidi Lilybæi originem
atque incrementum illius interitum fuisse, haud obscurè ostendit idem Diodorus

30 lib. XXII. sic quidpè Eclogæ legationum ex eo libro habent: ο' ἡ Πύρρος πάσης τῆ Καρχη-
δόνος ἐπεκράτησε δυναμείας, ἔ κύριος ἐγένετο, πῶν τῆ Λιλυθαίων. αὐτῆ γὰρ ἡ πόλις ὑπὸ Καρχηδονίων
ἐκλήθη, μετὰ τῆ ἀλώσεως τῆ Καρχηδονίων Μοτύης ὑπὸ Διονυσίου τῆ τρεῖναι. τὰς γὰρ ἐκ ταύτης ὑπὸ λφθέν-
τας ἀθροίσαντες, κατέμειναν εἰς τὸ Λιλυθαίων. Hoc est: Pyrrhus omnem Carthaginiensium ditio-
nem sua potestatis, & juris fecit, præter Lilybæum. hæc quidpè urbs à Carthaginiensibus fuit con-
dita, postquam Dionysius tyrannus Motyam Carthaginiensium expugnauerat. congregatos nam-
que, quos ex illâ reliquos fecerat excidium, Lilybæi locaverunt. Sed hætenus de Motya an-
tiquissimâ urbe fatis.

CAP. II.

40 Aegesta sive Egesta urbs; quæ postea Segesta. Segestanorum emporium. Aquæ Se-
gestanae; quæ & Pinciana. Amnes, Scamander, Simois, Thermessus, Porpax,
Crimisus, Bathis, sive Iatis. opida, Parthenicum, Cetaria, Hyccara.
Aque Perticianenses.

ULtra Drepana & Erycem fuit antiqua in primis celebrisque ac potens urbs, AEGESTA,
Ἐγέστα & Αἰγέστα dicta; id est, EGESTA atque AEGESTA: eadem nonnullis ACE- sive EGESTA
STA, & Latinis tantum auctoribus SEGESTA vocitata. Αἰγέστα dicta fuit pleris- urbs; quæ
que scriptoribus Græcis: ex quorum numero sunt Lycophron, Dionysius Halicar- postea SE-
nassensis, Diodorus, Strabo. sed antiquior formatio fuisse videtur Ἐγέστα. quod GESTA.
Thucydides, Plinius atque Stéphanus nummusque antiquus referunt. ex quo po-
steriori tempore Romanis formatum Segesta. Opidani inde sunt Thucydidi, Step-
hano, ac nummo Ἐγέσταῖοι, Egestai; id est, si Romano ore formes, EGESTANI: unde
Diodoro. etiam lib. IIII sunt Ἐγέστα λατρεῖα, id est, Egestæa sive Egestana balnea.
Reliquis Græcis auctoribus, Herodoto, Phalaridi, Diodoro, Aeliano, Polyæ-
no, & aliis, sunt Αἰγέσταῖοι, Aegestai; id est, Latino orî AEGESTANI. Straboni
tamen lib. VI est Αἰγέστων ἐμπορίων, id est, si Latinè formes, AEGESTENSIVM
emporiorum.

